

Memo van de gedeputeerde

Rik Grashoff

Gedeputeerde Natuur, Water en Milieu

Onderwerp

Brief aan de Tweede Kamer van Minister Schouten, verslag en afspraken met Landbouwcollectief en reactie van IPO

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik u graag informeren over:

- De brief aan de Tweede Kamer van Minister Schouten over de voortgang van de aanpak van de stikstofproblematiek en bijlagen dd 16 december 2019;
- De brief aan de Tweede Kamer van Minister Schouten over de afspraken met het Landbouw Collectief en bijlagen dd 18 december 2019.

Met vriendelijke groet,

Rik Grashoff

Datum

19 december 2019

Documentnummer

4631154

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Statengriffie

Van

Rik Grashoff

Telefoon

073-6812654

Email

hgrashoff@brabant.nl

Bijlage(n)

6

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 16 december 2019
Betreft Voortgang Aanpak Stikstofproblematiek

Ons kenmerk
BPZ / 19306068

Uw kenmerk
2019Z24284

Bijlage(n)
3

Geachte Voorzitter,

In deze brief schetst het kabinet de voortgang op de aanpak van de stikstofproblematiek. Sinds de uitspraak van de Raad van State kunnen projecten en activiteiten die tot stikstofdepositie leiden, minder eenvoudig een vergunning krijgen. Dit heeft geleid tot forse consequenties voor individuele ondernemers, maar ook voor ambities van gemeenten, provincies en de Rijksoverheid op het terrein van onder meer waterveiligheid, infrastructuur, woningbouw en klimaat.

Het kabinet voelt urgentie en de verantwoordelijkheid voor een solide en structurele aanpak voor de stikstofproblematiek. Kern van deze aanpak is met volle inzet werken aan herstel en versterking van de natuur en het terugdringen van de stikstofuitstoot. De uitspraak van de Raad van State en het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek, geven dit ook aan: de uitstoot van stikstof moet verder omlaag (Kamerstuk 32 670, nr. 146 en 166). De structurele aanpak voor de lange termijn waar het kabinet aan werkt, wordt tevens ondersteund door de conclusies en aanbevelingen in de policybrief 'Stikstof in perspectief' van het Planbureau voor de Leefomgeving, gepubliceerd op 13 december jongstleden.

Ik heb uw Kamer geïnformeerd over de stappen die door het kabinet zijn gezet om maatschappelijke en economische ontwikkelingen mogelijk te maken (Kamerstuk 32 670, nr. 147, 163, 164 en 167 en Kamerstuk 35334, nr. 1). De uitspraak van de Raad van State noopt tot een fundamentele herbezinning op hoe we met de schaarse stikstofruimte in ons land om willen gaan, hoe we de bestaande stikstofdepositie effectief kunnen terugdringen en hoe we in dit verband natuur wegen ten opzichte van andere maatschappelijke en economische functies. Met deze brief informeer ik u over de structurele aanpak en de volgende stappen die door het kabinet gezet gaan worden, in afstemming met de mede-overheden.

De volgende stappen zijn reeds gezet

Het kabinet heeft concrete stappen gezet om activiteiten weer mogelijk te maken om zoveel mogelijk te voorkomen dat orderportefeuilles opdrogen, bijvoorbeeld in de bouw, en mensen hun baan verliezen.

Sinds 16 september jl. is het weer mogelijk om de depositie van stikstof te berekenen. De AERIUS Calculator, waarmee initiatiefnemers kunnen berekenen welke depositie een project veroorzaakt en op welke natuurgebieden die depositie neerslaat, werkt in de praktijk goed. Vanaf 4 oktober jl. kon toestemming voor projecten weer worden verleend, zodat deze weer door konden gaan. Voor vergunningaanvragers is inzichtelijk gemaakt wanneer een vergunning onder de Wet natuurbescherming nodig is en welke stappen gezet moeten worden om hiervoor in aanmerking te komen. Deze informatie is te vinden op de website: www.aanpakstikstof.nl. Een aanvrager van een vergunning kan ook contact opnemen met de helpdesk van BIJ12.

In de brief van 13 november jl. zijn (bron)maatregelen aangekondigd waarmee stikstofruimte wordt vrijgemaakt voor de realisatie van 75.000 woningen in 2020 en zeven MIRT-projecten (Kamerstuk 35 334, nr. 1). Door een verlaging van de maximumsnelheid op autosnelwegen overdag en de ammoniakuitstoot via veevoer te verlagen daalt op korte termijn de neerslag van stikstof in de natuur. Dit geldt ook voor de Subsidieregeling sanering varkenshouderij die in gang gezet. De regeling is opengesteld en de inschrijving is vanaf 25 november jl. mogelijk.

Om deze (bron)maatregelen te realiseren, moeten een aantal zaken wettelijk worden vastgelegd. Dat is opgenomen in het wetsvoorstel Spoedwet aanpak stikstof die nu voorligt in de Eerste Kamer. Het wetsvoorstel voorziet in:

- De mogelijkheid om bij ministeriële regeling een stikstofregistratiesysteem en/of een drempelwaarde voor de vergunningplicht in te stellen;
- Een grondslag om bij ministeriële regeling de stikstofuitstoot door de veehouderij via het veevoerspoor terug te dringen;
- Versnelde procedures op grond van de Crisis- en herstelwet voor natuurherstelmaatregelen;
- Het vervallen van de vergunningplicht voor activiteiten met niet-significante effecten voor Natura 2000-gebieden.

De verlaging van de maximumsnelheid op snelwegen zal, zoals de minister van Infrastructuur en Waterstaat uw Kamer op 2 december jl. heeft geïnformeerd (Kamerstuk 35 334, nr. 22), worden geregeld in een separaat verkeersbesluit. Het kabinet is voornemens dat besluit te nemen op 19 december, als de Eerste Kamer de Spoedwet aanpak stikstof heeft aangenomen. Na het nemen en vervolgens publiceren van het verkeersbesluit zal de verlaging van de maximumsnelheid in werking treden wanneer de bebording langs de weg is aangepast. Deze aanpassing is voorzien voor 12 tot en met 16 maart. Streven is dat, na behandeling in beide Kamers, de Spoedwet aanpak stikstof op 1 januari aanstaande in werking treedt. Spoedig daarna treedt de ministeriële regeling over het stikstofregistratiesysteem in werking en zal het stikstofregistratiesysteem zo snel mogelijk met depositieruimte – in eerste instantie als gevolg van de verlaging van de maximumsnelheid – gevuld worden.

Op 4 december jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over de nieuwe beleidsregels voor intern en extern salderen (mijn brief met kenmerk 2019Z24236). De twaalf colleges van Gedeputeerde Staten, waarvan de provincie Friesland onder voorbehoud, hebben op 10 december jl. ingestemd met deze beleidsregels.

Daarmee zijn de nieuwe beleidsregels voor de vergunningverlening voor activiteiten van kracht. Met deze beleidsregels is voor initiatiefnemers, bijvoorbeeld boeren en bedrijven die een project willen wijzigen of een nieuw project willen starten waar stikstof vrijkomt, duidelijk onder welke voorwaarden het mogelijk is om dat op basis van salderen te doen. De beleidsregels zijn aangepast om ze beter te laten aansluiten op de praktijk. Hiertoe zijn onder andere zogenoemde "botsproeven" gedaan op basis van praktijkcasussen, zowel met behulp van de oude (botsproeven rijk) als de nieuwe beleidsregels (botsproeven provincies). Ik verwijs u hiervoor tevens naar de bijlagen en geef ik hiermee invulling aan het verzoek van de vaste commissie voor LNV van 11 december jl. (uw kenmerk 2019Z24698/2019D51091).

Onze veiligheid blijft voorop staan. Het onderhoud aan onze dijken en andere vitale infrastructuur gaat door. Deze tijdelijke wetgeving die daarin voorziet en die ik heb aangekondigd in de brief van 13 november jl. wordt zeer binnenkort voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Vanuit de begrotingsreserve van € 500 miljoen die bij Najaarsnota is ingesteld, is € 250 miljoen euro gereserveerd voor het treffen van natuurherstel- en verbetermaatregelen. Deze maatregelen kunnen dienen onder andere ter compensatie van de effecten van de maatregelen die van deze tijdelijke wet gebruikmaken. Zij dragen in algemene zin ook bij aan het verbeteren van de staat van instandhouding van de natuur.

In het kader van het PAS kwamen een aantal activiteiten in aanmerking voor een vrijstelling van de Natura 2000-vergunningplicht en kon worden volstaan met een melding. Dit gold voor activiteiten waarvan de uitstoot de toenmalige grenswaarde van maximaal 1 mol/hectare per jaar niet overschreed. Met de uitspraak van de Afdeling op 29 mei jl. was deze werkwijze niet langer toegestaan. Het kabinet heeft al eerder aangegeven dat de reeds gerealiseerde meldingen duidelijkheid verdienen. Het gaat om projecten waarvoor op 29 mei jl. de volgende situatie gold:

- 1) het project was volledig gerealiseerd, installaties, gebouwen en infrastructuur e.d. waren opgericht; of
- 2) het project was weliswaar nog niet volledig gerealiseerd, maar de initiatiefnemer had aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie; of
- 3) het project was weliswaar nog niet aangevangen, maar daarvoor waren wel al aantoonbaar onomkeerbare, significante investeringsverplichtingen aangegaan.

Om deze duidelijkheid te bieden, zullen al deze meldingen door de overheid gelegaliseerd worden. In de gebiedsaanpakken wordt komend jaar een passende beoordeling voor de te legaliseren meldingen meegenomen. Indien nodig treffen Rijk en provincies volgend jaar maatregelen op gebiedsniveau. Tot die tijd zal het Rijk in haar rol als bevoegd gezag niet actief handhaven op deze meldingen. Ik zal provincies vragen dit ook niet te doen. Omdat de meldingen door PBL en RIVM al zijn opgenomen in het basispad zal deze keuze geen negatieve consequenties hebben voor de ontwikkeling van de landelijke stikstofdepositie volgend jaar.

Melders hebben op deze manier duidelijkheid dat hun gerealiseerde project niet alsnog ter discussie komt.

Ons kenmerk
BPZ / 19306068

Deze eerste stappen en genoemde maatregelen maken economische activiteiten, op korte termijn mogelijk en dragen gelijktijdig voor minimaal 30% bij aan herstel en versterking van de natuur. Want hoe robuuster we de natuur kunnen krijgen, hoe meer de natuur ook aan zal kunnen. En dit maakt vergunningverlening makkelijker.

Naar een structurele aanpak van de stikstofproblematiek

De uitspraak van de Afdeling heeft duidelijk gemaakt dat om te kunnen blijven wonen en werken in Nederland, het nodig is om zorg te dragen voor een goede staat van instandhouding van de natuur. Een solide en structurele aanpak voor de stikstofproblematiek draagt hieraan bij. Het kabinet benadert dit vraagstuk integraal en neemt maatregelen in samenhang met andere grote opgaven om optimaal effect te bereiken. Deze opgaven zijn onder andere: het Klimaatakkoord, de Omgevingsvisie, de Kaderrichtlijn Water, duurzame mobiliteit, kringlooplandbouw, circulaire economie, schone luchtakkoord en de NEC-doelstellingen. Kern van deze aanpak is met volle inzet samen met provincies en andere overheden te werken aan herstel en versterking van de natuur en het terugdringen van de uitstoot van stikstof.

Stikstofreductie

Het kabinet stelt een streefwaarde vast om te komen tot reductie van stikstofemissie en -depositie in 2030. Het streefdoel wordt in 2020 bepaald, in overleg met provincies en sectoren en wordt gevalideerd door het PBL en het RIVM. De stikstofreductie is zowel een nationale als een regionale verantwoordelijkheid. De aanpak kent zowel een generieke als een gebiedsgerichte uitwerking. Het Rijk zal instrumenten en middelen beschikbaar stellen en hier samen met provincies en andere mede-overheden uitvoering aan geven.

Om stikstofemissies te reduceren neemt het Rijk blijvend maatregelen die de stikstofuitstoot bij de bron aanpakken. Dit draagt bij aan natuurherstel en hierdoor ontstaat ruimte voor economische en maatschappelijke activiteiten. Het kabinet zal uw Kamer over de voortgang blijven informeren. Het kabinet informeert uw Kamer begin volgend jaar over een maatregelenpakket voor de landbouw. De landbouw kan een belangrijke bijdrage leveren aan een oplossing voor de stikstofproblematiek. Door het sluiten van kringlopen en het emissiearm maken van de landbouw, kan de stikstofuitstoot in Nederland fors verminderen. Het gaat daarbij wel om het bieden van mogelijkheden en perspectief voor de boeren die blijven en om gerichte en vrijwillige uitkoop van boeren die willen stoppen.

Het kabinet heeft eerder aangegeven de mogelijkheid van een drempelwaarde te onderzoeken. Een drempelwaarde is een systematiek om ruimte voor ontwikkelingen mogelijk te maken. Een nieuwe activiteit met (geringe) stikstofdepositie heeft dan geen natuurvergunning nodig, mits die depositie onder de drempelwaarde blijft. Het kabinet heeft de Raad van State voorlichting

gevraagd over een drempelwaarde. De Raad van State stelt dat een drempelwaarde bij voorkeur regionaal wordt vormgegeven. Het kabinet kiest mede daarom niet voor een generieke en/of sectorale drempelwaarde. Dit zou op dit moment een disproportionele en ongerichte inzet van maatregelen vragen.

Het kabinet kiest wel voor de mogelijkheid van de introductie van een regionale drempelwaarde. Hiervoor is het eerst nodig 'stikstofruimte' te creëren. Uiteraard zullen we in samenwerking met provincies op zoek gaan hoe die ruimte gerealiseerd kan worden. Of en wanneer met een regionale drempelwaarde gewerkt kan worden, is sterk afhankelijk van een zorgvuldig proces in de regio en op welke termijn bronmaatregelen geregeld zijn. Het Rijk zet in om samen met provincies voortvarend te zoeken naar mogelijkheden hiervoor en ook samen afspraken te maken over de verdeling van ruimte voor nationale en regionale projecten. Voorlopig is een stikstofregistratiesysteem nodig om te bepalen hoeveel ruimte je regionaal nodig hebt voor zowel nationale als regionale projecten en wat er aan ruimte beschikbaar is. Dit systeem is al opgezet en verankerd in de Spoedwet aanpak stikstof.

Over het totaal van deze structurele aanpak – reductiedoelstellingen, natuurherstel en -versterking, maatregelen, prioritering van projecten, regionale drempelwaarden – maken provincies en Rijk begin volgend jaar bestuurlijke afspraken. Het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek wordt door het kabinet betrokken bij de verdere vormgeving en verankering van deze structurele aanpak.

Daarnaast herkent het kabinet de behoefte tot het meer structureel en gezaghebbend onderbouwen van de ecologische beoordeling van de invloed van beleidskeuzes op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. Het PBL heeft hierover op vrijdag 13 december jl. een policy brief gepubliceerd. Het kabinet onderzoekt in welke vorm dit geborgd kan worden en zal hier in januari duidelijkheid over geven.

Regionaal, gebiedsgerichte aanpak

De provincies zijn gestart met de voorbereidingen voor een gebiedsgerichte aanpak. Voor de gebiedsgerichte aanpak geldt dat Gedeputeerde Staten de primaire regie hebben over de aanwending van de stikstofruimte die vanuit het stikstofregistratiesysteem de stikstofbank beschikbaar is voor de Natura 2000-gebieden en de vergunningverlening op grond van de Wet Natuurbescherming in de regio. Het Rijk is voor een aantal regio-overstijgende ruimtelijke ingrepen, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en defensie de vergunningverlenende instantie en heeft daar het voortouw. In dat geval zal het Rijk in overleg treden met de provincies.

Waar het gaat om ruimte die regio-overstijgend is, wordt er samengewerkt en overlegd tussen collega-provinciebesturen en Rijk omdat projecten ook effect kunnen hebben op Natura 2000-gebieden in andere provincies en vice versa. Ook omdat er sprake kan zijn van reeds gemaakte bestuurlijke afspraken met een provincie over een project, terwijl de projecteffecten zich afspelen in een andere

provincie (en daarmee een andere provincie regie voert op de afgifte van de ruimte).

De afweging tussen wat er aan stikstofruimte is en wat er aan activiteiten met een regionale en/of nationale component wenselijk is, vergt dat er keuzes moeten worden gemaakt. In veel gevallen zullen nationale belangen en regionale belangen bij het maken van deze keuzes synchroon lopen en ontstaat er geen spanning, zoals bijvoorbeeld bij woningbouw of MIRT-projecten. Datzelfde geldt voor provincie-overstijgende belangen zoals de mainports en het belang van werkgelegenheid in het algemeen. Waar er desondanks toch knelpunten ontstaan tussen nationale en regionale belangen moeten er op voorhand duidelijke afspraken worden gemaakt over de besluitvorming. Dit geldt ook als er sprake is van regio-overstijgende belangen. Het Rijk en de provincies werken dit begin 2020 uit in bestuurlijke afspraken. Het is voor het welslagen van de aanpak van belang dat knelpunten vroegtijdig vanuit een gebiedsproces gesignaleerd worden in de colleges van Gedeputeerde Staten en bij de betrokken andere overheden. Waar dat niet vanzelf gebeurt, zal de Commissaris van de Koning in zijn rol als rijksorgaan dit in ieder geval agenderen bij Gedeputeerde Staten en bij het Rijk. Het kabinet heeft op basis van de goede bestuurlijke verhoudingen vertrouwen in dat er in veel gevallen een passende oplossing wordt gevonden in dit proces. Op de Landelijke Regietafel (waarin het kabinet en commissarissen van de koning overleggen over de voortgang) wordt periodiek een overzicht gegeven van proces, knelpunten en uitkomsten van het gebiedsproces. Indien nodig worden daarover in de loop van 2020 aanvullende bestuurlijke afspraken gemaakt.

Naar een robuuster en realistisch natuurbeleid

Het kabinet kiest voor een robuuster en realistisch natuurbeleid. Hierbij houdt het kabinet het huidige beleid kritisch tegen het licht en zet het vol in op robuust en realistisch beleid dat zo efficiënt mogelijk bijdraagt aan het verbeteren van de natuur en beter natuurbeheer. Met deze inzet werkt het kabinet aan een goede instandhouding van de natuur. Het kabinet heeft een 100% doelbereik van de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR) in 2050 als doel gesteld (Kamerstuk 26 407, nr. 130). Dat betekent dat in dat jaar alle soorten en habitattypen waarvoor Nederland in Europees verband een verantwoordelijkheid heeft in een gunstige staat van instandhouding verkeren.

Het kabinet neemt zoals aangekondigd in de brief van 13 november 2019 drie acties in relatie tot Natura 2000. Het gaat hierbij om het nalopen van alle aanwijzingsbesluiten en wijzigingsbesluiten op doelen die niet direct voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn, het bekijken van alle Natura 2000-gebieden op de haalbaarheid van hun doelen en het in kaart brengen wat de mogelijkheden voor samenvoegen of herindelen van gebieden zijn.

In het debat met uw Kamer op 14 november 2019 heb ik toegezegd uw Kamer te informeren over het tijdspad dat hoort bij deze acties. Deze acties vergen een zorgvuldig proces met provincies en terreinbeherende organisaties. Dit proces is opgestart. Zodra de resultaten beschikbaar zijn zal ik in gesprek gaan met de Europese Commissie over eventuele aanpassing van doelen of gebieden. In het debat met uw Kamer op 14 november 2019 heb ik tevens toegezegd uw Kamer in december een overzicht te doen toekomen van voorgenomen

aanwijzingsbesluiten en wijzigingsbesluiten. Dit overzicht vindt u in de bijlage van deze brief.

Ons kenmerk
BPZ / 19306068

Het voorlopig niet vaststellen van het zogenoemde ontwerp-wijzigingsbesluit aanwezige waarden betekent dat de huidige (ongewijzigde) definitieve aanwijzingsbesluiten het kader vormen voor vergunningverlening. Bevoegde gezagen zullen een vergunning voor een project niet weigeren als uit een stikstofberekening blijkt dat het project tot stikstofoverbelasting op uitsluitend toegevoegde habitats en soorten uit het ontwerpbesluit leidt. Ze zullen zo nodig wel maatregelen nemen om aanwezige waarden in stand te houden. Het kiezen voor het doorzetten van robuust en realistisch natuur-, water en milieubeleid houdt in:

- realisatie van de voorgenomen provinciale inzet om de milieu- en watercondities te verbeteren;
- realisatie van het Natuurnetwerk Nederland;
- realisatie van het beleid voor de Kaderrichtlijn Water;
- realisatie van het (inter)nationale stikstofbronbeleid, waaronder de NEC-richtlijn.

Met deze inzet realiseren we de afspraken met de provincies voor 2027.

Programma natuur samen met provincies

Ik ben samen met provincies verantwoordelijk voor het natuurbeleid. Ik wil daarom samen met provincies een programma natuur opzetten in aansluiting op Nederland Natuurpositief. Doel van dit programma is enerzijds het verbeteren en versterken van het bestaande beleid en anderzijds het verbreden van het natuurbeleid en het beter verbinden van natuur en biodiversiteit met andere domeinen, zoals stedelijk gebied, wonen en landbouw, zoals hiervoor beschreven.

Verbeteren en versterken bestaand beleid

Ik ga samen met provincies bekijken hoe de uitvoering van het natuurbeleid kan worden verbeterd, aansluitend op het idee van een nationaal natuurschadeherstelprogramma zoals recent door VNO-NCW geopperd. Daarbij gaat het niet alleen om de kwantitatieve doelstelling, maar vooral om kwaliteit. Hoe zorgen we ervoor dat het ecologisch netwerk gaat functioneren zoals beoogd; welke milieu-condities zijn daarvoor nodig en welk beheer past daarbij? Hierbij betrek ik ook de expertise van de natuurbeheerders.

Ook bij de realisatie van het Natura 2000-netwerk kijken we naar de mogelijkheden van optimalisatie. Ik verwijs u hierbij ook naar mijn brief van 13 november 2019. Op de langere termijn zal bijvoorbeeld klimaatverandering nopen kritisch te kijken naar de doelensystematiek van Natura 2000. Een robuust en realistisch natuurbeleid vraagt een aanpak waarbij we enerzijds de dynamiek van de natuur versterken en de natuurwinst vergroten en anderzijds flexibiliteit in de doelen zoeken.

Verbreden en verbinden

Naast het verbeteren van het natuurbeleid is het goed als biodiversiteit wordt geïntegreerd in andere maatschappelijke en economische domeinen.

We zien hiervan al veel goede voorbeelden in de praktijk. Ik wijs bijvoorbeeld op het vergroenen van de stadsranden in de zeven genomineerde wijken van de prijsvraag Panorama Lokaal en het organiseren van een hackathon in 2020 om te komen tot slimme oplossingen voor meer natuur in steden samen met BZK, provincies, gemeenten, natuurorganisaties, bouwbedrijven en jonge professionals. Uit deze lopende initiatieven spreekt veel maatschappelijke waardering voor het belang van natuur en biodiversiteit, en de opgave deze voor toekomstige generaties te behouden en te versterken. Ik wil deze ontwikkeling graag versterken, samen met andere departementen, provincies en andere overheden en onze maatschappelijke partners.

Samenhang met andere opgaven

We zullen het programma natuur uitvoeren in samenhang met andere actuele beleidsopgaven, zoals de maatregelen uit het Klimaatakkoord (met name de onderdelen bomen, bos, natuur en veenweiden), de bossenstrategie waar ik ook samen met provincies aan werk, het beleid ten aanzien van klimaatadaptatie (zoals de uitkomsten van de beleidstafel droogte, het tegengaan van hittestress en natuurontwikkeling en rondom de uiterwaarden), de Kaderrichtlijn Water, de energieopgave en de transitie in de landbouw.

Financiën

Voor natuurherstel en -verbetering gekoppeld aan de tijdelijke wetgeving is eenmalig € 250 miljoen beschikbaar uit de eerder ingestelde begrotingsreserve van € 500 miljoen. Deze middelen zullen worden ingezet waar het snelst natuurwinst te boeken valt. In 2020 zal het kabinet een besluit nemen over meerjarige investeringen ten behoeve van natuur en biodiversiteit.

Extra handelingsruimte

Programma-aanpak voor energieprojecten met tijdelijke deposities

Duurzame energieprojecten zijn essentieel om de klimaatdoelstellingen van het kabinet op lange én korte termijn te halen. Hoewel de projecten, zoals wind- en zonneparken, een kleine, tijdelijke stikstofuitstoot en -depositie opleveren bij aanleg, dragen ze na realisatie juist langdurig en structureel bij aan stikstofreductie. De energietransitie levert daarbij direct een bijdrage aan stikstofreductie in onze energieproductie, door fossiele opwek te vervangen door hernieuwbare opwek. En de energietransitie is randvoorwaardelijk voor stikstofreductie in andere sectoren, bijvoorbeeld het mogelijk maken van elektrisch rijden.

De vergunningverlening voor een belangrijk deel van deze energieprojecten ligt op dit moment stil. Dat brengt het behalen van de (wettelijke) energie- en klimaatdoelstellingen in gevaar. In de Klimaatwet is vastgelegd dat in 2030 en 2050 49% respectievelijk 95% van de broeikasgasuitstoot moet zijn gereduceerd ten opzichte van 1990, en dat in 2050 elektriciteitsproductie volledig CO₂-neutraal moet zijn. Op korte termijn speelt ook de uitvoering van het Urgenda-vonnis en de Europese verplichting aandeel hernieuwbare energie.

De intentie is om duurzame projecten ten behoeve van de energietransitie (zoals opwek, transport en opslag) te bundelen in een programma waarmee een

structurele stikstofreductie kan worden gerealiseerd. Een programma dat (mede) gericht is op het voorkomen van significante verslechtering en/of verstoring van Natura 2000-gebieden kan worden beschouwd als een 'passende maatregel' in de zin van art. 6 lid 2 van de Habitatrichtlijn. De activiteiten die deel uitmaken van het programma kunnen als onderdeel van deze passende maatregel worden beschouwd. Op programmaniveau wordt beoordeeld of wordt voldaan aan de randvoorwaarden van art. 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn. In dat geval kunnen individuele projecten in deze aanpak leunen op de beoordeling die op het niveau van het totale programma is gemaakt. Begin 2020 volgt nadere uitwerking van deze aanpak.

Projecten van Defensie

In de brief van 13 november jl. is vermeld dat projecten van Defensie met betrekking tot de nationale veiligheid met prioriteit worden opgepakt. Toekomstige ontwikkelingsruimte die ontstaat, kan daarmee voor projecten van Defensie worden aangewend. Daarnaast kent Defensie vele kleinere projecten, die als Rijksbelang worden betrokken in de gebiedsgerichte aanpak. Waar de Defensieprojecten gericht zijn op het verduurzamen van het Defensievastgoed, wat slechts een kortdurende extra stikstofdepositie veroorzaakt tijdens de bouw, kan gedacht worden aan een programmabenedering zoals hierboven beschreven voor energieprojecten. Bekeken zal worden of ook voor het Rijksvastgoed een programmabenedering mogelijk is.

Borgstelling MKB-kredieten

In de brief van 29 november jl. aan uw Kamer (Kamerstuk 35 334, nr. 19) heeft de minister voor Milieu en Wonen aangekondigd dat de regeling Borgstelling MKB-kredieten tijdelijk wordt verruimd (voor 1 jaar) voor levensvatbare MKB-bedrijven, die actief zijn in (deel)sectoren die zijn geraakt door de PFAS-problematiek. De minister voor Milieu en Wonen zal deze verruiming in overleg met de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat ook zo spoedig als dit kan mogelijk maken voor (deel)sectoren die zijn geraakt door de stikstofproblematiek. Hiermee kunnen leningen verstrekt worden aan levensvatbare MKB-bedrijven die actief zijn in de (deel)sectoren die geraakt worden door deze problematiek. Voor de aan te vragen leningen is een borgstelling met gering budgettair beslag op de woningbouwimpuls nodig. De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat zal deze regeling daarop aanpassen.

Door deze verruiming kunnen bedrijven, getroffen door de PFAS- en/of stikstofproblematiek, gebruik maken van een hogere garantie van de Staat. De door de PFAS- en/of de stikstofproblematiek getroffen sectoren die in aanmerking zullen komen voor de verruiming betreffen onder andere: de grond-, water- en wegenbouw, de algemene burgerlijke en utiliteitsbouw en projectontwikkeling, sectoren die in directe zin producten en diensten produceren voor en leveren aan de bouw, grondverzet, loonbedrijven, transportbedrijven die grond en bouwstoffen vervoeren. De verruiming van de BMKB gaat zo snel mogelijk in. Ik informeer uw Kamer hier spoedig over.

Tot slot

Om de stikstofproblematiek op de lange termijn bij de bron aan te pakken, moet nog veel gebeuren en dat zal niet makkelijk zijn. In een klein land is het inschikken met veel partijen. Het is daarbij belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven. Dat is een proces wat samen met de medeoverheden moet worden vormgegeven. We blijven uw Kamer informeren over de vervolgstappen in volgende voortgangsbrieven.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Provinciale botsproeven beleidsregel intern en extern salderen, 11 en 12 november 2019

Managementsamenvatting

Casusoverzicht en casusbespreking

Dit document bevat een managementsamenvatting en een overzicht van de op 11 en 12 november 2019 besproken casussen. De casussen zijn ingebracht door provincies en getoetst aan de provinciale beleidsregels intern en extern salderen, inclusief de op 11 en 12 november bekende aanpassingen en verbeteringen van die beleidsregels. Met behulp van de resultaten van de botsproeven zijn de beleidsregels vervolgens verder vervolmaakt tot de set beleidsregels die de colleges van GS in de week van 9 december 2019 hebben vastgesteld.

Managementsamenvatting botsproeven

1. Op 11 en 12 november zijn een twintigtal door de provincies ingebrachte praktijkcasussen (vooral agrarisch en industrieel) getoetst aan de provinciale Beleidsregel intern en extern salderen, inclusief de op dat moment bekende principekeuzes van de provincies voor het aanpassen van de Beleidsregel: bij intern salderen de koppeling met dier- of CO₂ rechten loslaten; bij extern salderen de feitelijk gerealiseerde capaciteit ('de stal') als uitgangspunt nemen op voorwaarde dat de provincies met een nader te bepalen instrument grip krijgen op de uitkoop van bedrijven.
2. Intern salderen
 - De casustoetsing heeft bevestigd dat het loslaten van de koppeling met dier- of CO₂ rechten casussen vlot trekt: diverse wijzigingsaanvragen worden mogelijk die eerder stuitten op deze inperking van intern te salderen. Conform advies van de landsadvocaat vindt daarbij in ieder geval geen toename plaats van depositie vergeleken met de referentiesituatie (in zijn advies: de vergunde situatie). Terwijl door het loslaten van de koppeling met dier- of CO₂ rechten ook het door de landsadvocaat aangegeven juridisch risico wordt ondervangen, dat deze koppeling (eigendoms)rechten aantast.
 - De casustoetsing leverde een zinvolle aanvulling van de Beleidsregel op. Dit betreft een aanvullende uitzonderingssituatie waarin de vergunde situatie i.p.v. de feitelijk gerealiseerde capaciteit als uitgangspunt voor intern salderen mag worden gebruikt: bedrijven die nog niet (volledig) hebben gerealiseerd en bij nader inzien een innovatievere emissie reducerende techniek willen toepassen dan de vergunde techniek, kunnen nu hun innovatie doorzetten zonder verlies van emissieruimte. Met de oude Beleidsregel verloren zij de niet gerealiseerde ruimte wel, wat innovatie ontmoedigde.
 - De casustoetsing bracht tot slot aan het licht dat de toetsing aan het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) moet worden verduidelijkt om het misverstand en de commotie weg te nemen dat deze toetsing de interne salderingsruimte onnodig inperkt. In de (toelichting op de) nieuwe Beleidsregel zal worden verduidelijkt dat de referentiesituatie wordt getoetst aan de eisen van het Beh die van toepassing zijn op de referentiesituatie (bij oudere stallen zijn dat dus niet de jongste eisen (kolom C) van het Beh).
3. Extern salderen
 - De casustoetsing heeft inzichtelijk gemaakt dat extern salderen o.b.v. de door de saldogever aantoonbaar feitelijk gerealiseerde capaciteit met een generieke afroaming van 30% in zijn algemeenheid leidt tot een grotere depositiedaling dan 30%, omdat saldo-ontvangers in de regel andere hexagonen beïnvloeden dan saldogever en meer rechten nodig hebben om dezelfde activiteiten te kunnen uitvoeren.
 - Voorts is gebleken dat extern salderen met thans (vrijwel) lege stallen plaatselijk tot depositietoename kan leiden. Ter voorkoming is de daarvoor bedoelde bepaling in de nieuwe Beleidsregel verbeterd ¹.
 - Tot slot is gebleken dat extern salderen met een gemiddeld veehouderijbedrijf (bijv. een melkveebedrijf met 100 koeien) al een zinvolle emissieruimte kan opleveren nieuwe projecten.
 - Suggesties uit de botsproeven voor grip van provincies op de uitkoop van bedrijven:
 - met de bepaling in de Beleidsregel die grootschalig extern salderen met oude niet meer in gebruik zijnde stallen moet voorkomen, worden al de nodige ongewenste effecten worden tegengegaan;
 - voor saldogever nabij een N2000 gebied zou het afrotingspercentage kunnen worden verhoogd;
 - na vaststelling van een lijst met piekbelasters zou kunnen worden besloten dat deze bedrijven niet vrij in de markt voor extern salderen mogen worden benut.
4. Samengevat lijkt de nieuwe Beleidsregel robuust. Dat wil zeggen: voor zover thans voorzienbaar wordt hervatting van vergunningverlening en economische activiteit op een uitvoerbare manier mogelijk zonder toename c.q. met een algemene afname van depositie, en voor zover thans voorzienbaar zonder c.q. met (opties voor) ondervanging van betekenisvolle neveneffecten voor vergunninghouders/-aanvragers en de overheid ². Via monitoring en evaluatie zal dit botsproefbeeld moeten worden bevestigd in de praktijk.

¹ De betreffende bepaling regelt dat salderen met lege stallen niet mogelijk is als een nieuwe vergunning nodig is om de stal weer in gebruik te nemen; alleen als er geen nieuwe vergunning nodig is om een oude niet meer of slechts gedeeltelijk in gebruik zijnde stal weer in gebruik te nemen, is extern salderen met zo'n stal mogelijk.

² Met name: disproportionele aantasting van (eigendoms)rechten en daarmee gepaard gaande juridische risico's, ontmoediging van innovatie en 'wildwest' in het buitengebied (kapitaalkrachtige partijen die ongecontroleerd Emissieruimte opkopen).

Casusoverzicht en casusbespreking botsproeven

Zuid-Holland – Pluimveehouderij wil oude stal ombouwen naar Beter leven keurmerk stal

A Korte situatieschets

Pluimveehouderij in Den Bommel die oude stal wil ombouwen naar beter leven stal. Het bedrijf heeft 3 stallen, 2 oude en 1 nieuwe die emissiearm is. Het bedrijf wil 1 stal ombouwen naar beter leven stal ivm vraag uit de markt (dierenwelzijn).

B Referentiesituatie

Vergunning Nbwet uit 2014, vvgb uit 2017, omgevingsvergunning 2018 (onduidelijk of omgevingsvergunning onherroepelijk is). Beiden zien op zelfde dieraantallen en stalsystemen, maar in vvgb is emissiepunt aangepast. Beschikt niet over volledige pluimveerechten op 4 oktober, maar heeft wel aankoopbevestiging voor die rechten. Geeft daarnaast aan dat pluimveehouders zowiezo altijd 5-10% minder rechten hebben dan wat maximaal vergund is, omdat bij rechten wordt uitgegaan van gemiddelde bezetting van de stal.

C Beoogde situatie

1 stal omgebouwd naar beter leven stal met vrije uitloop. Hiervoor moet emissiepunt 10 m worden verschoven (ri. N2000 Krammer Volkerak).

D Te benutten instrument

Inten salderen.

E. Bijzonderheden/opmerkingen

Loopt bij gewenste wijziging tegen 2 punten aan:

1. De uitzondering van artikel 7, negende lid gaat alleen om stalcapaciteit en heeft geen betrekking op 'significante onomkeerbare investeringen' ten aanzien van de dierrechten. Zoals het nu voorligt
2. Verplaatsen emissiepunt leidt tot toename terwijl zelfde aantal dieren wordt gehouden (NB: dit is niet relevant voor de beleidsregel/botsproef).

NB: aan het hebben van de rechten is geen datum verbonden in de beleidsregel, dus mogen ook na 4 oktober zijn verkregen. Een aankoopbevestiging lijkt mij voldoende borging. Ook aandacht besteden aan het feit dat veel pluimveehouders rechten leasen ipv bezitten. Hoe verhoudt dat zich tot de beleidsregel? M.i. kan deze casus dienen als onderbouwing voor schrappen koppeling met dierrechten. Punt 2 moet via andere lijn worden opgelost.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is op uitvoerbare wijze te toetsen met de nieuwe Beleidsregel
- Mits alle stallen gerealiseerd zijn kan hij intern salderen. Verplaatsing emissiepunt kan wel leiden tot een toename. Dit kan via externe saldering worden opgelost, dan wel door aanpassing van de beoogde situatie.

Zuid-Holland – Uitbreiding varkensstal t.b.v. kaasmakerij

A Situatieschets

Kaasmakerij/melkveehouder/varkens als neventak in Zoeterwoude. Momenteel hebben zij ongeveer 180 koeien, 50 stuks jongvee en 180 vleesvarkens. De melk van de koeien wordt voor 50% verwerkt tot boerenkaas of verkocht via de melktap, de andere helft van de melk wordt aan een melkfabriek geleverd. De varkensstal is onderdeel van het proces van kaasmaken, de wei die vrijkomt wordt

gebruikt als veevoer voor de varkens. De mest die door de varkens wordt geproduceerd wordt veelal afgevoerd naar de nabijgelegen akkerbouwer, die mais verbouwd, welke wordt ingezet als koeien- en varkensvoer voor het bedrijf.

B Referentiesituatie

In 2011 heeft de provincie aangegeven middels een besluit dat een uitbreiding van het bedrijf naar 204 melkkoeien, 81 stuks jongvee en 1.152 vleesvarkens NIET vergunningplichtig was onder Nbwet. Waarschijnlijk is onder het PAS geconcludeerd dat er geen melding nodig was, omdat er geen sprake was van een toename t.o.v. feitelijke emissies voor wat nu beoogd wordt.

C Beoogde situatie

Melkveetak blijft gelijk, varkenstak wordt uitgebreid tbv kaasmakerij. De huidige varkensstal (traditioneel systeem D3.100) met ongeveer 200 dierplaatsen wordt gesloopt en vervangen door een nieuwe stal voor 1152 varkens (type wroetstal, beter leven stal, D3.2.15.4)

Het bedrijf wil uitbreiden om ook richting de toekomst een volwaardig agrarisch bedrijf te kunnen blijven exploiteren. Daarnaast wil men de stallen aanpassen om aan de huidige en verwachte toekomstige dierenwelzijns- en emissie-eisen te voldoen. Voor deze investeringen is een uitbreiding van de omvang/omzet nodig, om de investeringen te kunnen terugverdienen.

Dit wil men onder andere bereiken door de vleesproductie van varkens te verhogen en te verduurzamen. Het aantal vleesvarkens wil men uitbreiden naar 1152 vleesvarkens in een nieuw te bouwen wroetstal. De mest (samen met het strooisel) wordt op het eigen bedrijf of in de buurt bij akkerbouwers uitgereden. Deze vaste mest is beter voor het milieu (minder ammoniakuitstoot) dan drijfmest en heeft positieve invloed op het bodemleven. Het systeem voldoet aan het Beter Leven keurmerk (1 ster) van de Dierenbescherming.

D Instrument

Intern salderen

E Bijzonderheden/opmerkingen

Kan een besluit dat er geen vergunning nodig is als referentie worden beschouwd? Zonder voorwaarden zou intern salderen hiet tot gelijkblijvende depositie leiden. Met de huidige beleidsregel zit waarschijnlijk de voorwaarde van voldoen aan Beh in de weg. De huidige, oude stal valt onder de stoppersregeling.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid bepalen is lastig. Met name de korting i.v.m. het Beh. Wellicht makkelijk door te trekken vanuit jurisprudentie. Latere lagere emissie (gedoogregeling, geen vergunning maar wel door te trekken).
- Situatie is niet zondermeer vergunbaar, want waarschijnlijk door de korting vanuit Beh toch een toename.
- Vanuit de sector bezien is dit billijk en wenselijk, evenals vanuit het perspectief van de natuur.
- Let op: mogelijk schadeclaim i.v.m. niet vergunningplichtig achten in 2011.

PAS vergunning voor twee stallen, waarvan er slechts één is gerealiseerd

Er is een PAS vergunning voor twee stallen, waarvan er één is gerealiseerd en de andere stal niet. Gewijzigde inzichten leiden ertoe dat het bedrijf de tweede stal innovatiever en met minder emissies in de gebruiksfase wil realiseren dan vergund. Bij een nieuwe aanvraag voor de gewijzigde nieuwe

tweede stal vervallen vergunde rechten niet gebouwde tweede stal. Hier wordt innovatie tegengewerkt door de Beleidsregel. Dit speelt claims in de hand. Nodigt niet uit om te innoveren.

Casusbespreking

- Vanwege deze casus is een aanvulling van artikel 7 lid 9 met uitzonderingsbepalingen bepleit: uitgaan van vergunde capaciteit als de nieuwe situatie leidt tot emissiereductie. De formulering luidt dan: 'indien de nieuwe capaciteit schoner is dan de vergunde capaciteit'.

Gelderland – Nieuwbouw afgebrande stal

Een agrarisch bedrijf heeft een onherroepelijke Wnb vergunning die gebaseerd is op de PAS. De stal is afgebrand, nu wil men een nieuwe stal bouwen. Het stalsysteem uit de PAS-vergunning bestaat niet meer, dus die stal kan niet herbouwd worden. Er is een nieuwe vergunning nodig. Hoe hiermee om te gaan? Kan vergund worden? Vragen: is een nieuwe vergunning nodig? Zo ja, wat neem je dan als referentiesituatie en wat als beoogde situatie?

Casusbespreking

- In beginsel is beoordeling van de vergunbaarheid niet mogelijk op basis van art. 7 lid 1 omdat de stal is afgebrand + stalsysteem kan niet meer toegepast worden (hervatting niet mogelijk + onafgebroken aanwezige activiteit). Echter: dit wordt als een typische casus voor de hardheidsclausule gezien, met als oplossing: ander stalsysteem vergunnen met als referentie de stal die is afgebrand.
- Toepassing hardheidsclausule en voorgestelde oplossing is billijk voor ondernemer (deze kan door) en natuur (schoner stalsysteem / voldoen aan Beh = lagere emissie).

Overijssel – Varkenshouderij (intern salderen)

Op 14 augustus 2017 zijn bij het Varkensfokbedrijf XXX aan de XXX in XXX 2 stallen door brand verwoest. Dit bedrijf was voor de brand al in werking en in het bezit van de benodigde omgevingsvergunning en Wnb-vergunning.

B & W van XXX heeft in 2018 de omgevingsvergunning verleend voor herbouw van de 2 stallen. Er komt een grotere ruimte tussen de nieuwe stallen, ter voorkoming van brandoverslag en de nieuwe stallen worden groter dan de verbrande stallen in verband met dierenwelzijn.

Mob en omwonenden hebben tegen deze vergunning een beroepschrift ingediend bij de Rechtbank Overijssel. De rechtbank heeft op 7 juni 2019 uitspraak gedaan en de omgevingsvergunning in stand gelaten. De rechtbank is van oordeel dat in de oude situatie (voor de brand) de stallen landschappelijk goed ingepast waren. De rechtbank ziet niet in waarom dat door de herbouw van de 2 afgebrande stallen anders zal worden. De bebouwing ziet er vergelijkbaar uit. Mob en omwonenden hebben tegen de uitspraak beroep ingediend bij de RvS.

De PAS-vergunning van het varkensbedrijf is echter op 8 augustus 2019 vernietigd. De rechtbank verplicht ons om binnen een half jaar na de uitspraak een nieuw besluit te nemen op de aanvraag, waarbij eerst een ontwerp-besluit ter inzage moet worden gelegd. Dit betekent dat u uiterlijk op 8 februari 2020 het definitieve besluit op de Wnb-aanvraag moet hebben genomen. Dat is dus de uiterlijke beslistermijn.

Ten opzichte van de vigerende vergunning Wnb blijft het deel van het bedrijf dat niet is verwoest door de brand nagenoeg ongewijzigd. De vigerende vergunning Wnb bevat een mogelijkheid tot uitbreiding van het bedrijf. Deze uitbreiding is echter niet gerealiseerd.

Bij de nieuwbouw is sprake van de volgende wijzigingen:

- De nieuwbouw wordt op grotere afstand van de overgebleven bebouwing gesitueerd.
- Ook de ruimte tussen de twee nieuw te bouwen stallen wordt groter.
- Intern zijn de twee nieuwe stallen anders ingedeeld.

- In plaats van chemische luchtwassers wordt gekozen voor gecombineerde luchtwassers BWL2009.12 ivm geur.
- De situering van de luchtwassers op de twee nieuw te bouwen stallen is anders.
- In stal 6a wordt geen luchtkanaal in de volle lengte bovenin de stal gemaakt (i.v.m. verspreiding brand).
- Het benodigde luchtkanaal voor stal 6b wordt ondergronds buiten de stal gecreëerd.
- Tevens wijzigen de aantallen beperkt.

Casusbespreking

- In beginsel is de vergunbaarheid niet te bepalen, vanwege de verwoesting van de vergunde stal waardoor de rechten niet te bepalen zijn. Wellicht is dit een typische casus voor de hardheidsclausule in de Beleidsregel?
- Deze casus verduidelijken in de handreiking voor vergunningverleners.

Noord-Brabant – Omschakeling niet in gebruik zijnde zeugentak/-stal naar schapenverblijf

Het varkensbedrijf beschikt over een vigerende Wnb-toestemming voor het houden van vleesvarkens en zeugen. Alle gebouwen in deze vergunning zijn feitelijk gerealiseerd. De zeugentak van het bedrijf is momenteel feitelijk niet meer in gebruik. Wel zijn alle rechten nog aanwezig.

Het bedrijf moet een aanvraag omgevingsvergunning indienen om te voldoen aan de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant. Hierbij wil het bedrijf de zeugen niet langer aanvragen. De bestaande zeugenstal zal worden omgeschakeld naar schapenverblijf. De vleesvarkensstallen zullen worden aangepast om te voldoen. Bij de vergunning zal een VVGB aanhaken, waarbij op basis van intern salderen de volledige vigerende vergunning (met correctie Besluit emissiearme huisvesting) ingezet kan worden.

De eigenaar van het bedrijf heeft geïnformeerd naar de mogelijkheden om op een latere datum, zijn ammoniak (na bovengenoemde stap) nog in te zetten voor extern salderen. Hierbij spelen de volgende regels (met bijbehorende onduidelijkheden) uit art 2.6 een rol:

- Lid 1: directe samenhang tussen intrekking en saldering en 30% afkomen (geen onduidelijkheden)
- Lid 2: N-emissie moet zijn toegestaan in referentiesituatie, (dus in dit geval de op dat moment verleende VVGB). Ook mag bedrijf niet zijn gestopt tussen 2015 en 2018 (geen onduidelijkheden)
- Lid 3: alleen gebruiken N-emissie dat op 8 oktober 2019 aantoonbaar is benut (hier is veel onduidelijkheid. De aan te vragen schapen zijn op 8 Oktober 2019 logischerwijs niet benut. Vleesvarkens wel, maar met een andere Rav-code. Welke N-emissie mag nu worden ingetrokken? Mogen bijvoorbeeld ook schapen worden ingetrokken tot een maximale N-emissie van de op 8 oktober 2019 benutte vleesvarkens? Mag geen N-emissie worden ingetrokken omdat geen rav-code uit de VVGB al werd benut op 8 oktober 2019?)
- Lid 3: Het onbenutte deel van de saldogevende activiteit wordt ingetrokken (is dit op datum indienen of op 8 oktober 2019? Eerste datum zou betekenen dat het bedrijf bijvoorbeeld vleesvarkens mag inzetten voor saldering met behoud van schapen. De tweede datum zou betekenen dat de schapen ingetrokken moeten worden en dus niks overblijft)
- Lid 4: mogelijk eerdere referentiedatum in de 3 jaar voor 8-10-2019 (geen vragen, verandert niets aan bovenstaand verhaal)
- Lid 5: Intrekking moet eerst onherroepelijk zijn (geen onduidelijkheden)
- Lid 6: N-emissie terugcorrigeren naar normen uit Verordening natuurbescherming Noord-Brabant (daar voldoet het bedrijf in deze case al aan)
- Lid 7: geen verband art 6, lid 2 habitatrichtlijn (zal hier geen sprake van zijn)

- Lid 8: Niet salderen als je al meedoet aan warme sanering, stoppersmaatregel ed. (is hier geen sprake van)
- Lid 9: Niet salderen als het bedrijf op 4 oktober 2019 varkensrechten had (Zoals ik het lees mag dus ook niet met de schapen worden gesaldeerd. Dit is tijdelijk totdat de wetgeving is aangepast)

Casusbespreking

- Vergunbaarheid uitvoerbaar te toetsen met nieuwe Beleidsregel. Zelfs makkelijker omdat je de data van alle rechten niet meer hoeft uit te zoeken en te toetsen.
- Situatie is vergunbaar m.b.v. intern salderen.
- Dit wordt mogelijk omdat de koppeling met dierrechten in de Beleidsregel is geschrapt.

Noord-Brabant – Omgang met dierrechten

In artikel 2.7 lid 8 is opgenomen dat de veehouder moet beschikken over de benodigde rechten (fosfaat, pluimvee of varkensrechten igv veehouderij)

- Kan je aangeven wat de prov bestaat onder 'beschikken over'?
- Op welke peildata moet de aanvrager beschikken over de rechten?
- Welke bewijslast moeten we aanleveren?

Casusbespreking

- Casus vervalt door het schrappen van de koppeling met dierrechten in de Beleidsregel

Noord-Brabant – Ontmoediging nieuwbouw veehouderij

- Varkenshouder heeft vergunning voor 4 stallen, 1 traditioneel, 1 chem wasser en een delvris. 1 stal voorzien van combiwasser nog niet gebouwd.
- Wil nieuw te bouwen stal voorzien van bronaanpak ipv combiwasser.
- Moet daarvoor een veranderingsvergunning aanvragen waarbij we ook bij de natuurvergunning uit komen.
- Beleidsregel zorgt ervoor dat nieuwe stal per direct latent is en komt te vervallen, traditionele stal moet gecorrigeerd worden naar 1,6kg
- Bedrijf heeft eigenlijk niet meer de keuze om zijn nieuwbouw uit te voeren met bronaanpak.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid te toetsen met nieuwe Beleidsregel.
- Situatie thans niet vergunbaar: niet gerealiseerde stal mag niet betrokken worden.
- Innovatie wordt ontmoedigd, dus niet logisch vanuit bedrijfs perspectief.
- Oplossing: aanpassen artikel 7, lid 9: toevoegen uitzonderingsbepaling dat een nog niet gerealiseerde stal mag meetellen wanneer je door innovatie een lagere emissie realiseert.

Noord-Brabant – Pluimveebedrijf wil overschakelen op scharrelvarkens met flinke emissieafname

- Legkippenbedrijf is enkele jaren geleden aangekocht door varkenshouder
- Bedrijf verhuurd als legkippenbedrijf, momenteel geen huurder, bedrijf voldoet aan beh
- Eerste plan was om bedrijf om te zetten naar vleesvarkens regulier, hiervoor is de bestemmingsplan procedure doorlopen welke voldoet aan de verordening ruimte. Wnb vergunning verleend. Een prima locatie, geen burgers in de directe nabijheid.
- Inzichten veranderen en ondernemer wil bedrijf omzetten naar scharrelvleesvarkens in bestaande stallen
- Sep 19 aanmeld notitie MER ingediend voor een pluimveebedrijf dat over wil schakelen naar scharrelvarkens (voorzien van combiwassers en flinke afname emissie)

- 10 okt is de beleidsregel vast gesteld.
- Omdat het pluimveebedrijf altijd verhuurd is geweest en de huurder de pluimveerechten inbracht heeft de eigenaar 0 (NUL) pluimveerechten op zijn naam.
- De beleidsregel volgend is volgens art 2.7 lid 8 het gehele bedrijf latent, bedrijf heeft een Wnb vergunning van ruim 4.000kg die sinds 1994 op het bedrijf aanwezig zijn.

Bedrijf kan rechten aankopen die hij niet nodig heeft. Of maakt een dergelijk bedrijf kans om in aanmerking te komen voor de hardheidsclausule lid 9? Of van art 2.9?

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is te toetsen.
- Situatie is vergunbaar: minder uitstoot (legkippen 4.000 kg → varkenshouden regulier 4.000 kg → varkenshouder wil scharrelvarkens < 4.000 kg) en de zinsnede 'en overeenkomstig deze toestemming in gebruik zijnde' (...stallen en installaties) wordt uit de nieuwe Beleidsregel geschrapt (zoals op 11 november tijdens de botsproef geconcludeerd als noodzakelijk).

Noord-Brabant – Toepassing Besluit emissiearme huisvesting

Een veehouder moet zijn vergund recht eerst corrigeren naar niveau Beh per dierplaats. Is kolom A B of C van toepassing? Moet bij de keuze van de kolom gekeken worden naar de leeftijd van het gebouw? Of naar het moment van indienen van de aanvraag?

Voorbeeld; Een koeienstal traditioneel met weidegang voldoet een beh en mag 13 kg nh3 uitstoten. Als ik vandaag de aanvraag indien is kolom C van toepassing en moet ik eerst de uitstoot corrigeren naar 8,6kg en daarna mag ik uit gaan breiden / wijzigen.

Ik verwacht dat bij een varkensbedrijf wat in zijn geheel voldoet aan Beh maar een deel van zijn bedrijf op een chem 95% wasser heeft staan deze niet op mag hogen naar 1,1kg – 1,6 kg per dierplaats en gelijktijdig zijn tr stal terug moet corrigeren naar 1,1 – 1,6 kg. Dit overigens wel wat er opgeschreven is.

Casusbespreking

- Deze casus heeft mede geleid tot de herformulering van de bepaling over het Beh in de nieuwe Beleidsregel n.a.v. de botsproef.
- Aandacht aan besteden in de handreiking voor vergunningverleners/aanvragers.

Noord-Holland – Casus veehouderij

Veehouderij heeft een natuurvergunning voor o.a. het houden van 50 melkkoeien in een stal met een overig huisvestingsysteem (A1.100 emissiefactor 13). Deze stal is voor 2008 gerealiseerd. Nu heeft de veehouder de vloer van deze stal vervangen voor een emissiearme vloer (1.13 emissiefactor 7) zonder hier een natuurvergunning voor aan te vragen. Nu is een aanvraag ingediend waar o.a. deze reeds uitgevoerde wijziging in wordt aangevraagd. Kan de ruimte die ontstaat door de stal met een emissiearm stalsysteem ingezet worden om intern te salderen als gekeken wordt naar het Beh? Het gaat dan om 50 melkkoeien van emissiefactor 13 naar 7 = 300 kg NH3.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is te bepalen met nieuwe Beleidsregel.
- Situatie lijkt vergunbaar na aanpassing van de Beleidsregel op 11 november 2019 tijdens de botsproef, omdat de zinsnede wordt geschrapt '...en overeenkomstig deze toestemming in gebruik zijnde...'. De volledig opgerichte installaties of gebouwen zijn uitgangspunt.

- Wel lijkt verduidelijking artikel 7 lid 7 nodig: met toestemming is nl. emissiearm huisvestingssysteem gerealiseerd i.p.v. traditioneel zoals in de toestemming staat. Moet er gekeken worden naar stal of huisvestingssysteem?
- Verduidelijk dit ook in de handreiking voor vergunningverleners. Neem casus met toepassing van het Beh als voorbeeld op.

Gelderland – Zand- en grindwinning op agrarische akkers

Situatieschets:

Voor een zand- en grindwinning is een Wnb-aanvraag ingediend onder de PAS.

In de huidige situatie bestaat het gebied grotendeels uit agrarische akkers (voornamelijk maisteelt) en braakliggende percelen. Als gevolg van de zandwinning zal een waterplas van ruim 70 ha ontstaan. De uitvoering start in 2019 en loopt door tot 2038. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op circa 2 kilometer afstand. Uit de Aerius-berekening d.d. 26 september 2018 bleek geen stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Er bleek geen vergunning stikstof nodig te zijn. De aanvraag is geweigerd, dit besluit is nog niet onherroepelijk geworden. Inmiddels is men gestart met de uitvoering. We hebben nu een handavingsverzoek ontvangen. Met een nieuwe berekening d.d. 5 november 2019 blijkt er wel sprake te zijn van een vergunningplicht (depositie van 0,06 mol/ha/jr).

Beoogde situatie aanvrager:

Datum berekening		Rekenjaar	Rekeninstellingen
26 september 2018, 10:47		2018	Berekend voor Wnb.

Totale emissie		Situatie 1
NOx	356,21 kg/j	
NH3	< 1 kg/j	

Resultaten	Natuurgebied	Bijdrage
Hectare met hoogste bijdrage (mol/ha/j)	-	-

Vragen:

- Is een vergunning alsnog nodig?
- Kan deze vergund worden op basis van een ecologische toets (geringe toename die tijdelijk is)?
- Is een vergunning nodig wanneer intern wordt gesaldeerd met het agrarisch gebruik (maisteelt)?
- Welke bewijsstukken zijn nodig om te kunnen intern salderen met agrarisch gebruik?

Casusbespreking

- Vergunning is alsnog nodig. Wat is tijdelijk? Is een project van 20 jaar nog tijdelijk te noemen? Fluctuaties per jaar.
- Situatie is met nieuwe Beleidsregel vergunbaar o.b.v. intern salderen. Onduidelijk hoe aan te tonen (mestboekhouding) en alleen op planlocatie.

Drenthe – Verleggen weg

a) Korte situatieschets

Een bestaande weg wordt verbreed en deels verlegd. Hierdoor komt de weg dicht bij een Natura 2000 gebied en komt er meer verkeer over de weg, de capaciteit neemt toe. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt zeer dicht bij Natura 2000 een tijdelijk fietspad aangelegd.

b) Referentiesituatie aanvrager

Geen besluit. Bestaande weg. Verder berm en weiland. De berm wordt gemaaid en het weiland wordt gemaaid, beweid en/ of bemest. Capaciteit weg is 20000 voertuigen per etmaal.

c) Beoogde situatie aanvrager

Op de plek van de bestaande weg komt deels openbaar groen (wat niet wordt bemest maar wat wel wordt onderhouden), deels blijft dit weg. De weg wordt verlegd op en verbreed ten koste van berm en weiland. Het tijdelijke fietspad wordt aangelegd op weiland wat alleen werd gemaaid. Capaciteit nieuwe weg is 40.000 voertuigen per etmaal.

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen

Intern salderen en extern salderen.

e) Eventuele opmerkingen/bijzonderheden

Intern salderen met maaien, bemesten en beweiden. Extern salderen met een deel van de rechten van een veehouderij op een afstand van 1,1 km van een Natura 2000 gebied. De veehouderij heeft 30 stuks melkrundvee in overig huisvestingsstelsel en 12 stuks vrouwelijk jongvee. Graag het aanleggen van een tijdelijk fietspad ook als separaat project beoordelen aan de beldisregels met intern salderen.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is met de nieuwe Beleidsregel op uitvoerbare wijze te bepalen.
- Situatie is vergunbaar omdat er extern/intern gesaldeerd kan worden.
- Geen toename depositie, neutrale wijziging, afroming externe saldering door Beleidsregel is gunstig voor de natuur.
- In de handreiking aandacht besteden aan verduidelijking 'tijdelijke aanleg' versus 'gebruiksfase'.

Zeeland – Modernisering en uitbreiding vakantiepark

a) Een bestaand vakantiepark wil een deel van de bestaande huisjes vervangen en daarnaast ook uitbreiden met extra huisjes. Alle nieuwe huisjes zullen gasloos gerealiseerd worden

b) Referentiesituatie: Vergunning Wet natuurbescherming d.d. 21 december 2010 voor een vakantiepark met jachthaven en ligweides. Hierin is de stikstofuitstoot destijds niet beschouwd.

c) Beoogde situatie aanvrager:

Aanlegfase: De oude huisjes moeten worden verwijderd en de nieuwe geplaatst. De huisjes zijn prefab en worden dus in zijn geheel afgevoerd, aangevoerd en geplaatst. Tevens moet een deel van het terrein bouwrijp worden gemaakt voor de uitbreiding. Dit vergt zwaar materiaal (graafmachine, kraan etc.) Deze zijn op basis van STAGE klasse IV ingevoerd in Aerius. Daarnaast is er in de aanlegfase sprake van woonwerk-verkeer van bouwpersoneel en vrachtverkeer. Hiervoor is een inschatting gemaakt.

Gebruiksfase: De uitbreiding van het recreatiepark leidt in de gebruiksfase tot extra emissies als gevolg van extra verkeersbewegingen, de emissies van het stoken van aardgas nemen echter af. De verkeersgeneratie van ontwikkeling is berekend op basis van kencijfers van het CROW. Op basis van de ligging van de herkomstgebieden van de toeristen zijn aannamen

gedaan over de verdeling van het verkeer over verschillende richtingen en wegen.

d) Te benutten instrument: intern salderen

Casusbespreking

- Toetsing aan de Beleidsregel is uitvoerbaar mogelijk. Wel van belang is welke gegevens worden aangeleverd.
- Wat betreft de vergunbaarheid: afhankelijk van de aangeleverde informatie is er voldoende stikstofruimte om mee te salderen; indien bij intern salderen boven 0 mol/ha/ja dan extern salderen. Hiervoor is advies om de huidige artikelen 6 en 7 om te draaien (eerst intern dan extern).

Zeeland – Mestdistributiebedrijf

- a) Betreft een aanvraag voor een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming voor het realiseren van een installatie voor mestbewerking (compostering), het realiseren van nieuwe opslagsilo's en het opschalen van de reeds vergunde/bestaande activiteiten m.b.t. het mestdistributiebedrijf. In de ook aanwezige rosé-kalverhouderij wijzigt niets.
- b) Referentiesituatie: Vergunning Wet natuurbescherming d.d. 6-6-2017 voor exploitatie van een mestdistributiebedrijf en rosé-kalverhouderij. Ze geven aan dat ze de N-emissie (die onafgebroken aanwezig is geweest of kan zijn) niet kunnen aantonen, maar wel de hoeveelheid mest die wordt doorgezet op de locatie. Eventueel kunnen ze de mestbonnen doorsturen. De emissies staan in de aanvraag behorende bij de vergunning Wet natuurbescherming d.d. 6-6-2017. De in de vergunning Wet natuurbescherming d.d. 6-6-2017 vergunde situatie is feitelijk aanwezig en in gebruik. Wel staan er inmiddels drie extra silo's die nog niet zijn vergund ihkv de Wet natuurbescherming.
- c) Beoogde situatie aanvrager:
- Wnb-vergunde mestverwerkingsinstallatie: 728,20 kg/j NH₃ vergroten (met 729,2 kg/j NH₃) naar 1.457,4 kg/j NH₃
 - 3 Wnb-vergunde mestopslagen komen te vervallen (in totaal komt 1.516,4 kg/j NH₃ vrij):
 - opslag dunne fractie: 785,2 kg/j NH₃
 - opslag dikke fractie: 55,5 kg/j NH₃
 - opslag ruwe mest: 675,7 kg/j NH₃.
 - Vermindering van de totale Wnb-vergunde NH₃ van 2,6 ton/j NH₃ naar 1,8 ton/j NH₃

Blijft ongewijzigd:

- Het aantal Wnb-vergunde dieren A 4.100, 100 vleeskalveren tot circa 8 maanden, in stal 2, in totaal 350 kg/j NH₃;
- Aantal rijbewegingen (zware voertuigen en personenauto's)

Op grond van de bijgevoegde Aeries-berekening is er geen sprake van extra stikstofdepositie, maar juist van een afname van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden.

d) Te benutten instrument: intern salderen

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is te toetsen met de nieuwe Beleidsregel.
- Situatie is met de nieuwe Beleidsregel vergunbaar.
- Artikel 7, lid 1 verdient verduidelijking in de handreiking voor vergunningverleners: in deze casus lijkt er verwarring bij de uitleg dat de activiteit onafgebroken aanwezig moet zijn geweest.

Noord-Brabant - Afvalverwerkingsbedrijf

Voorbeeldbedrijf Bedrijf X heeft een vergunning voor het op- en overslaan en bewerken van maximaal 200.000 ton afvalstoffen. Voor bedrijf X is in het verleden geen natuurvergunning verleend. Ten tijde van het referentiejaar (2004 voor habitatrichtlijn) had bedrijf X een milieuvergunning voor 80.000 ton per jaar. In 2010 is deze vergunning verhoogd naar 200.000 ton per jaar. De werkelijke doorzet van het afgelopen jaar bedraagt 60.000 ton. In de tussenliggende jaren 2004-heden heeft het bedrijf meer gedraaid dan 60.000 ton. De stikstofemissies worden veroorzaakt door: voertuigbewegingen (personenwagens, bestelbussen, vrachtwagens) en de inzet van mobiele werktuigen (diesel).

Onze vragen zijn als volgt:

- Mag in onderhavige situatie, uitgaande van artikel 7 (beleidsregels) slechts uitgegaan worden van een capaciteit van 60.000 ton t.b.v. interne saldering?
- Stel de daadwerkelijke doorzet van het afgelopen jaar bedraagt 120.000 ton bedraagt, mag dan uitgegaan worden van 80.000 ton t.b.v. intern salderen?
- Moet voor het bepalen van de feitelijk gerealiseerde capaciteit uitgegaan worden van de datum van indiening en dan een jaar terug, of van het kalenderjaar voorafgaand aan het jaar van indienen?
- Biedt in geval van de doorzet van 60.000 ton in het afgelopen jaar lid 9a (beleidsregels) nog een mogelijke oplossing, waarbij uitgegaan kan worden van de vergunde situatie (80.000 ton) zonder inperking van de gerealiseerde capaciteit?
- Stel lid 9a kan niet toegepast worden op bedrijf X, dan zou het bedrijf dus beter eerst nog een jaar door kunnen werken waarbij wel een doorzet van >80.000 ton wordt behaald? In dat geval kan aangetoond worden dat de daadwerkelijk gerealiseerde capaciteit op het moment van aanvraag >80.000 ton bedraagt. Immers kan het bedrijf op grond van de vigerende vergunning maximaal 200.000 ton per jaar doorzetten zonder dat hier toestemming voor benodigd is.

Casusbespreking

- Twijfel over de toetsbaarheid: artikel 7 lid 7 gaat over opgerichte installaties en gebouwen; hier is echter geen sprake van gebouwen en installaties, maar van een inrichting van een terrein en of dat is ingericht of niet (mobiele werktuigen en verkeersbewegingen).
- Lastig is hier dus: wat valt onder opgerichte installaties en gebouwen? Ook artikel 7, lid 6 is mogelijk lastig met 'in de toestemming opgenomen stikstofemissie'. Vaak is dit niet expliciet in de vergunning opgenomen.
- Billijk zou zijn uit te gaan van 80.000.
- Verduidelijken in toelichting of handreiking voor vergunningverleners: hoe ga je om met dit soort terreininrichtingen met mobiele machines en verkeersbewegingen i.r.t. de zinsnede 'opgerichte installaties en gebouwen'? Wat is hier feitelijk gerealiseerd?

Overijssel – Fabriek

In Overijssel is een voedselproducerend bedrijf dat in 2015 is gebouwd en met de productie is gestart. Dit bedrijf is een van de 22 productiebedrijven van een multinational. Er werken momenteel ca. 320 personen en de gedane investering is tot nu toe circa €80 miljoen. Men is voornemens op korte termijn €40 miljoen te investeren in een uitbreiding waarbij er ca. 100 arbeidsplaatsen bij komen. Op grond van een Aerius-berekening – gedaan op 25 augustus 2016 - bleek destijds dat er geen meldings- of vergunningplicht was op grond van de Wet natuurbescherming, de depositie was lager dan 0,05 mol/ha/jaar. Als gevolg van de PAS-uitspraak van de Raad van State dient dit bedrijf alsnog een Wnb-vergunning te hebben voor het reeds opgerichte gedeelte. Tevens wenst het bedrijf een uitbreiding te realiseren. De aanvraag daartoe is op 9 september 2019 ingediend. Aerius-

berekening stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van een project. Uit de Aerius-berekening blijkt een depositie van 0.02 mol/ha/jaar op de gebieden 'Landgoederen Oldenzaal' en 'Lonnekermeer' en een depositie van 0.01 mol/ha/jaar op de gebieden 'Lemselermaten', 'Achter de Voort', 'Agelerbroek en Voltherbroek' en 'Dinkelland'. Dit betekent dat er sprake is van een vergunningplicht voor dit bedrijf op grond van de Wnb.

Intern salderen

Intern salderen is niet mogelijk omdat het bedrijf niet beschikt over bestaande rechten.

Extern salderen

Het is ook mogelijk om de negatieve effecten van een project te salderen met de positieve effecten van het (gedeeltelijk) intrekken van de vergunning van een ander project (extern salderen). Het bedrijf zal hiervoor zelf actief op zoek moeten naar bron(nen) voor externe saldering.

Casusbespreking

- De vergunbaarheid is met de nieuwe Beleidsregel te toetsen, mits voldaan aan alle regels. Aanvraag ook uitvoerbaar voor de aanvrager.
- De situatie is vergunbaar. Duidelijke voorschriften nodig voor controle en handhaving.
- Aspecten om op te nemen in de handreiking: op welk moment moeten gaswassers gerealiseerd zijn? → Gaswasser moet in werking zijn als beoogde situatie start.

Noord-Holland – Biomassacentrale

In gemeente X is op korte afstand van een N2000-gebied een kleine biomassacentrale gebouwd (3,4 MW), waarbij door middel van een ketel en WKK warmte wordt geproduceerd, die geleverd gaat worden aan enkele grote wooncomplexen. De emissie van NO_x komt uit op 625 kg/jr, met een depositie van max. 0,15 mol N/ha/jr op het N2000-gebied. Naast één van de wooncomplexen, waar de warmte aan geleverd gaat worden, wordt een Hulpwarmtecentrale gebouwd, door een bedrijf dat nu ook de warmte levert aan de wooncomplexen. Deze HWC, die op aardgas draait, wordt ingezet als de capaciteit van de BMC niet voldoende is, of als de BMC kapot is of anderszins buiten gebruik is. De emissie vanuit de HWC is 127 kg NO_x/jr. De depositie vanuit beide centrales is max. 2,6 mol N/ha/jr. De centrale staat er al, maar is nog niet in gebruik genomen; er was geen vergunning/vvwb Wnb aangevraagd, maar nu wel. De centrale moet komende winter warmte gaan leveren aan de woningen. Men wil nu gaan salderen met de grote gasketels die bij de woningen buiten gebruik worden gesteld. Er is een duidelijk verband: op het moment dat de BMC of de HWC warmte gaat leveren, worden de gasketels afgeschakeld. Hier zijn al contracten voor getekend. Er is een berekening aangeleverd, waaruit blijkt dat met deze saldering nergens meer een toename van depositie plaatsvindt.

Vragen:

- Kan dit wel gezien worden als intern salderen (andere locaties, verschillende bedrijven)?
- Kan er één project van gemaakt worden voor de BMC, HWC en de afname van warmte en zo ja, hoe?

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is toetsbaar met nieuwe Beleidsregel. Lastige punten daarbij wel: welk soort toestemming wordt bedoeld, kan de toestemming worden ingetrokken, bepalen één project? In de toelichting zou dit duidelijker moeten worden opgenomen.
- Aanvraag is vergunbaar, mits sprake is van één onlosmakelijk project. Dan kan dit met intern salderen worden opgelost.
- Uitkomst is logisch/billijk.
- Besteed in de handreiking voor vergunningverleners/aanvragers aandacht aan: omschrijving project en omgaan met meerdere locaties.

Noord-Holland – Aanleg bedrijventerrein

In gemeente X wordt op korte afstand van een N2000-gebied een nieuw bedrijventerrein aangelegd. De aanleg van het bedrijventerrein is al vergund, maar de bedrijven die zich daar willen vestigen nog niet. Er liggen nu al twee aanvragen van bedrijven met een (toename van) stikstofdepositie van 0,15, resp. 0,18 mol en er zijn er meer op komst. Het bedrijventerrein was onder de PAS een prioritair project waar voldoende ruimte voor was gereserveerd. De gemeente X wil nu van alle nieuwe bedrijven één project maken en intern gaan salderen met de bemesting van een deel van de percelen op het nieuwe bedrijventerrein, die nog plaatsvindt, of die tot voor kort nog plaatsvond. Uit een berekening van een ingenieursbureau zou blijken dat de depositie van het bemesten max. 2,11 mol op het N2000-gebied bedraagt. De emissie bedraagt max. 876 kg NH₃/jr. Vragen:

- Kan er één project gemaakt worden van alle nieuwe bedrijven en zo ja, hoe?
- Of kan er alleen per bedrijf intern gesaldeerd worden met de bemesting die plaatsvond op de exacte locatie van het nieuwe bedrijf?
- Hoe moet de emissie en depositie van de (voormalige) bemesting op de percelen precies berekend worden?
- Hoe wordt vastgesteld dat de bemesting plaatsvond met toestemming en hoeveel? En hoe wordt de toestemming voor de bemesting ingetrokken?

Casusbespreking

- Uitgaande van individuele bedrijven is toetsing mogelijk.
- Vraagpunt beleidsmatig: is het wenselijk om bemesting (op deze manier) in te zetten voor saldering?

Zuid-Holland – Industrie

a) Korte situatieschets

Er is een aanvraag in het kader van de Wnb ingediend voor:

- wijzigingen van rijbewegingen en verkeersafwikkeling bij een bestaand bedrijf (industrie).
- Het vervangen van een ketel

Deze wijzigingen leiden tot een afname van stikstofdepositie. De bijdrage in de beoogde situatie blijft echter boven 0,00 mol/ha/jaar. Het bedrijf beschikt niet over een Wnb vergunning. In de huidige situatie sprake was van een bijdrage onder de 0,05 mol/ha/jaar (of melding Wnb).

b) Referentiesituatie aanvrager

In de huidige situatie sprake is van een bestaand bedrijf, opgericht vóór aanwijzing van het/de desbetreffende Natura 2000-gebied(en) met een bijdrage onder de 0,05 mol/ha/jaar. Dit kan overigens ook gelden voor een situatie waarbij in de huidige situatie is een melding Wnb ingediend.

c) Beoogde situatie aanvrager

In de beoogde situatie zijn er enkele wijzigingen op het bedrijfsterrein (zie onder korte situatieschets).

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen

- Wijziging verkeersafwikkeling
- Vervanging ketel

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is te toetsen. Referentiejaar bepalen kan lastig zijn (wijziging eigenaar e.d.).
- Situatie is vergunbaar met de nieuwe Beleidsregel.

Friesland – Melkveehouderij: overheveling van rechten tussen twee eigen locaties

a) Korte situatieschets

Melkveehouderij, beschikt over 2 locaties, beide met een wnb vergunning (waarvan 1 pre-pas met aankoop van ammoniak, 1 met een pasvergunning). De melkveehouder wil nu op 1 locatie verder met het bedrijf en rechten van de andere locatie overhevelen. Heeft hiervoor net voor de uitspraak een ontwerp vvgb ontvangen, deze kan echter niet meer definitief afgegeven worden.

b) Referentiesituatie aanvrager

1 pre-pas vergunning met aankoop van ammoniak, 1 pasvergunning met ontwikkelruimte

c) Beoogde situatie aanvrager

Op 1 locatie verder en met een nieuwe stal meer koeien emissie arm houden.

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen

Extern salderen.

e) Eventuele opmerkingen/bijzonderheden

Dient hier afroaming van 'eigen rechten' plaats te vinden? Ook fosfaatrechten?

Afstand tot Natura-2000 gebied neemt toe, op alle gebieden een afname. Toch passende beoordeling nodig, hoe moet deze passende beoordeling eruit zien?

Casusbespreking

- Discussie of het intern of extern salderen betreft.
- Of situatie vergunbaar is hangt af van de depositie.
- Indien extern salderen wordt 30% afroaming vanuit bedrijfsperspectief onwenselijk geacht, maar vanuit natuurspectief wenselijk.
- In de Beleidsregel of de toelichting daarop verduidelijken: hoe om te gaan met verplaatsingen? Wat valt onder het projectbegrip? Is het verplaatsen één project of niet? Dus is dat intern of extern salderen?

Friesland – Omgaan met PAS meldingen en handhavingsverzoeken

a) Korte situatieschets

In Friesland hebben we 293 bedrijven die een PAS melding hebben gedaan, het grootste gedeelte hiervan is agrarisch. Deze bedrijven zijn nu vergunningplicht, maar in veel gevallen kan er geen vergunning verleend worden omdat er niet extern gesaldeerd kan worden. Dit betekent dat deze bedrijven illegaal bezig zijn en indien er een handhavingsverzoek wordt ingediend er handhavend opgetreden moet worden. Inmiddels hebben we een aantal verzoeken om handhaving ontvangen, voornamelijk van buurt bewoners. Bedrijf heeft een correcte PAS melding in 2015 gedaan. Bedrijf is conform PAS melding gerealiseerd. Emissiearme stal 100 melkkoeien en 70 stuks jongvee + bijbehorende fosfaatrechten. Er wordt beweide.

b) Referentiesituatie aanvrager

Aanwijsdata Natura 2000-gebied habitatrichtlijn 07-12-2004

Aantal dieren milieuvergunning 50 melkkoeien 20 stuks jongvee

c) Beoogde situatie aanvrager

100 melkkoeien en 70 stuks jongvee + beweiden

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen

Er kan gekozen worden voor extern salderen, intern salderen is niet wenselijk aangezien er al een emissiearme vloer is toegepast.

Als er een vergunningaanvraag wordt ingediend zullen er rechten aangekocht moeten worden voor 50 melkkoeien en 50 stuks jongvee + 30% want dit wordt afgeroomd.

e) Eventuele opmerkingen/bijzonderheden

Bedrijf heeft een PAS melding gedaan, ter goeder trouw gehandeld.

Casusbespreking

- Vergunbaarheid is met nieuwe Beleidsregel te toetsen.
- Situatie is vergunbaar met extern salderen (dan wel minder dieren, emissie-arter).
- Uitkomst lijkt niet billijk vanuit bedrijfsperspectief: bedrijf heeft te goeder trouw gehandeld.
- Uitkomst lijkt billijk vanuit natuurspectief: de PAS melding is gebaseerd op passende beoordeling van de PAS die geen stand heeft gehouden. Zonder meer uitgaan van de PAS melding leidt tot feitelijke toenames.
- Onbillijkheid voor de ondernemer ligt niet aan de Beleidsregel, maar aan de PAS uitspraak.
- Verduidelijken in handreiking voor vergunningverleners: PAS (melding) niet als referentie.
- **LET OP:** hier is ook in de Handreiking toezicht en handhaving post-PAS van de Werkgroep VTH expliciet aandacht aan besteed. Deze handreiking lijkt niet bij de bespreking betrokken.

Zuid-Holland – Bouwproject

a) Korte situatieschets

Er is een aanvraag in het kader van de Wnb ingediend voor de sloop van een bestaand winkelcentrum en de nieuwbouw van een nieuw winkelcentrum met horeca en retail, een ondergrondse parkeergarage en appartementen. Het project grenst direct aan twee stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden Solleveld & Kapittelduinen. Het project betreft in feite een deelproject, fase 3 van een groter project met herontwikkeling van een gebied. Voor fase 1 en fase 2 zijn al vergunningen Wnb en onherroepelijk. Die projecten zijn al in uitvoering.

b) Referentiesituatie aanvrager

In de huidige situatie is er sprake van een winkelcentrum, horeca en parkeervoorzieningen. Deze situatie bestaat al sinds 1979. Aan de wegenstructuur en parkeervoorzieningen nabij het winkelcentrum is sinds 1979 niets gewijzigd. Het winkelcentrum, horeca en parkeervoorzieningen waren ten tijde van de referentiedatum relevante Natura 2000-gebieden (7 december 2004) reeds aanwezig. De referentiesituatie wordt gelijkgesteld aan de huidige situatie.

c) Beoogde situatie aanvrager

In de beoogde situatie wordt er gasvrij gebouwd en is er sprake van een ondergrondse parkeergarage. Het nieuwe winkelcentrum en appartementen worden voorzien van een WKO-installatie (warmte-koude opslag) en zonne-energie. Hierdoor is er geen bijdrage aan stikstof. In de beoogde situatie is wel sprake van een toename van het aantal verkeersbewegingen die wel leidt tot stikstofdepositie.

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen

Bouwfase

In de bouwfase wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van stage IV materieel.

Daarnaast vervalt tijdens de bouwfase gedurende een periode van sloop/bouw (circa 3 jaar) de bijdrage aan stikstofdepositie van de huidige bebouwing.

Gebruiksfase

Vervallen bijdrage stikstofdepositie van huidige winkelcentrum (gasgestookt) vanwege WKO-installatie en zonnepanelen.

e) Eventuele opmerkingen/bijzonderheden

Hoe zou je deze casus moeten beoordelen als de sloop inmiddels al heeft plaatsgevonden? Mag je dan toch de gehele sloop- en bouwfase inzetten voor intern salderen en afzetten tegen oorspronkelijke bebouwing en gebruik? Hoe leg je dat dan vast?

En hoe zou je de situatie beoordelen als slechts 60% van de sloop met interne saldering wordt uitgevoerd zodat er voor 40% ruimte overblijft voor andere projecten.

In deze casus wordt er een ondergrondse parkeergarage gebouwd ten behoeve van bewoners van appartementen en een openbare parkeerruimte voor bezoekers. Voor de inrichting van de openbare ruimte (waaronder ook deel van parkeergarage valt) is een afzonderlijke vergunning Wnb nodig/aangevraagd door de gemeente.

Casusbespreking

- Situatie is toetsbaar m.b.v. Beleidsregel.
- Situatie is vergunbaar via intern salderen.
- Uitwerking in toelichting/handreiking is nodig: verschillende fasen in één project, welke toestemming trek je in? Sloopvergunning/-melding gebruiken als intrekken toestemming?

VAN DE VOLGENDE CASUSSEN IS GEEN BESPREEKRAPPORT AANGELEVERD

Drenthe – Verandering melkveehouderij

a) Korte situatieschets

Melkrundveehouderij met een uitbreidingswens.

b) Referentiesituatie aanvrager

Geen natuurvergunning aanwezig. Milieu vergunde situatie op referentiedatum.

Stal 1 A.3 Vrouwelijk jongvee <2 jr. 68 stuks. 4,4 kg NH3 per dierplaats per jaar.

Stal 2 A.1.100 Melkrundvee, overig huisvestingsstelsel 85 stuks. 13 kg NH3 per dierplaats per jaar.

Totale emissie bedrijf is 1404,2 kg NH3 per jaar.

c) Beoogde situatie aanvrager

Stal 1 A.3 Vrouwelijk jongvee <2 jr. 60 stuks. 4,4 kg NH3 per dierplaats per jaar.

Stal 2 A.1.34 Melkrundvee, ligboxenstal met dichte gegroefde vloer... 80 stuks. 9 kg NH3 per dierplaats per jaar.

Stal 3 A.1.27 Melkrundvee, ligboxenstal met roostervloer met hellende groeven... 52 stuks. 8 kg NH3 per dierplaats per jaar.

Totale emissie bedrijf is 1400 kg NH3 per jaar.

d) Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen: intern salderen.

e) Eventuele opmerkingen/bijzonderheden: Specifiek benieuwd naar relatie Besluit huisvesting met beleidsregels.

Zeeland – Afvalverwerker

a) Een afvalverwerker wil 2 naast elkaar gelegen inrichtingen samenvoegen tot 1 inrichting. Voor opslag en verwerking van allerlei (afval)stoffen.

b) Referentiesituatie: 2 verschillende percelen, 2 verschillende referentiesituaties.

Perceel 1: milieuvergunning mei 2011 voor het oprichten van een inrichting voor de op- en overslag van afvalstoffen en het breken van puin.

Perceel 2: milieuvergunning d.d. maart 2000 voor het oprichten en in werking hebben van een motorcrossterrein. Dit motorcrossterrein is er inmiddels niet meer, maar vergunning is nooit ingetrokken. In december 2017 is een melding Activiteitenbesluit ingediend door huidige eigenaar voor een op- en overslagterrein voor diverse (afval)stoffen. Men is nu aan het uitzoeken wat de laagst vergunde situatie sinds de referentiedatum is. Kans bestaat dat dit het motorcrossterrein is wat dus niet meer bestaat, dus op basis van beleidsregels artikel 7, lid 1 niet gebruikt kan worden voor intern salderen. Dan moet er dus voor dat perceel teruggegrepen worden op de nulsituatie en kan er niet gesaldeerd worden.

c) Een inrichting voor de op- en overslag en verwerking van diverse (afval)stoffen.

d) Te benutten instrument: intern salderen. Pas als we duidelijk hebben wat voor perceel 2 de juiste referentiesituatie is kan er een verschilberekening worden gemaakt (daarvoor moeten de referentiesituaties van beide deel-percelen samen af worden gezet tegen de nieuwe situatie) en kunnen wij als provincie beoordelen of intern salderen mogelijk is.

Friesland – Industrie

- Korte situatieschets: industrieel bedrijf vraagt wijzigingsvergunning aan voor milieu, heeft geen Wnb vergunning, deze haakt aan het er volgt een uitgebreide procedure.
- Referentiesituatie aanvrager: bedrijf is van na de aanwijsdata.
- Beoogde situatie aanvrager: huidige situatie + kleine wijziging op het gebied van milieu
- Te benutten instrument(en): intern en/of extern salderen: er kan gekozen worden voor extern salderen, intern salderen is geen optie.

Rapportage botsproef beleidsregels stikstof voor intern en extern salderen

Den Haag, 8 november 2019

Rapportage botsproef beleidsregels stikstof voor intern en extern salderen

Rapport

Den Haag, 8 november 2019
Harry Kager, Ronald Hiel

In opdracht van: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Redactie en uitgave

Schuttelaar & Partners
Zeestraat 84
2518 AD Den Haag
Nederland
t +31 (0) 70 318 44 44
f +31 (0) 70 318 44 22
info@schuttelaar.nl
www.schuttelaar.nl

© 2019 Schuttelaar & Partners B.V.

Schuttelaar & Partners is onderdeel van de Healthy World Cooperation.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Beleidsregels over intern en extern salderen	6
3	Behandeling praktijkcasussen	12
4	Algemene constatering	24

1 Inleiding

In de kabinetsbrief over de aanpak van stikstof van 4 oktober jl. en de beleidsregels voor saldering van provincies zoals gepubliceerd op 8 oktober jl. zijn beleidslijnen opgenomen ten aanzien van intern en extern salderen in relatie tot de landbouw. Over de uitwerking van deze regels voor de landbouw zijn naar aanleiding van verschillende cases in de praktijk vragen opgekomen.

Het ministerie van LNV heeft Schuttelaar & Partners gevraagd een zogenaamde botsproef (praktijktoets) uit te voeren naar de uitwerking van deze beleidslijnen voor een aantal praktijkcasussen die door LNV en provincies zijn aangereikt.

De aangeleverde casuïstiek is getoetst aan de lijn van de kabinetsbrief van 4 oktober 2019 en aan de beleidsregels van provincies zoals deze op 8 oktober 2019 zijn vastgesteld. In totaal gaat het om 17 casussen. Er is niet getoetst in hoeverre deze casussen representatief zijn voor de praktijk.

De botsproef was er op gericht te duiden wat de beleidsregels betekenen voor het operationele handelingsperspectief van de boer en op welke punten de beleidsregels voor specifieke casussen nog onvoldoende duidelijk zijn om het handelingsperspectief vast te stellen. Er is geen analyse gemaakt van de economische consequenties van de beleidsregels. Dit zou een veel uitgebreider onderzoek vergen.

De botsproef moest uitgevoerd worden in een zeer kort tijdsbestek, het betreft hier dus een quick scan. Voor de uitvoering van de botsproef heeft Schuttelaar & Partners een expertbijeenkomst georganiseerd waar alle casussen uitgebreid zijn doorgenomen. Aan de bijeenkomst is deelgenomen door 9 experts op het gebied van vergunningverlening, salderen, Natura 2000 en de veehouderij.

De in dit rapport gepresenteerde uitkomsten van de botsproef zijn gebaseerd op de door de experts gegeven input tijdens de hierboven genoemde bijeenkomst. Aan de geformuleerde antwoorden op de in dit rapport beschreven casussen kunnen geen rechten worden ontleend.

De opbouw van het rapport is als volgt. In hoofdstuk 2 zijn de beleidsregels voor saldering samengevat. Ook is aangegeven waar de verschillen zitten tussen de kabinetsbrief en de salderingsregels van de provincie. In hoofdstuk 3 behandelen we een 17-tal casussen. In hoofdstuk 4 geven we een samenvattend overzicht van de geïdentificeerde consequenties en sluiten we af met een aantal meer generieke observaties/constateringen.

2 Beleidsregels over intern en extern salderen

Gebaseerd op informatie uit de kabinetsbrief over stikstofaanpak, gepubliceerd op 4 oktober, de beleidsregels voor intern en extern salderen van de provincies gepubliceerd op 8 oktober en de Q&A website over stikstof van de overheid.

Intern salderen

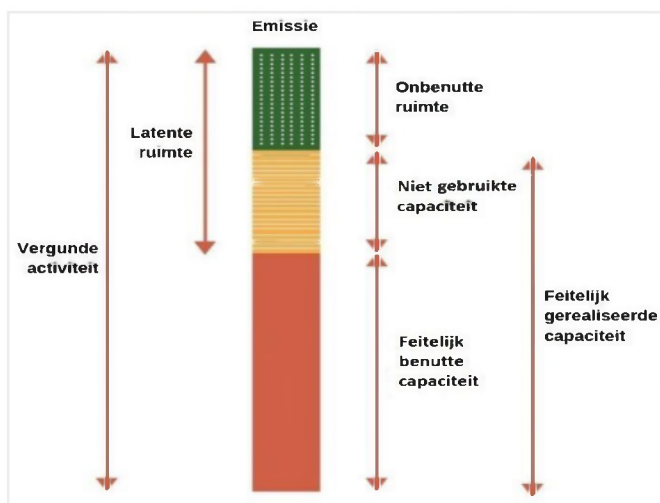
De regels van intern salderen zijn van toepassing zodra een ondernemer een nieuwe Wnb-vergunning moet aanvragen omdat hij wil uitbreiden of de bedrijfsvoering wil of moet aanpassen. De totale hoeveelheid stikstofuitstoot uit de stalcapaciteit op het bestaande/huidige bedrijf is hiervoor leidend (de gerealiseerde capaciteit).

Intern salderen is de situatie waarbij een agrarisch ondernemer zijn bedrijf uitbreidt, terwijl de totale hoeveelheid stikstof die zijn bedrijf op dat moment uitstoot niet toeneemt. Als een ondernemer de stikstofuitstoot uit zijn bestaande bedrijf gelijk houdt of kan laten afnemen, door bijvoorbeeld stallen emissiearm te maken, kan hij toch uitbreiden voor zover hij voldoet aan de bestaande wet- en regelgeving (milieu, ruimtelijke ordening, dierenwelzijn).

Bij het berekenen van de N-emissie van een agrarisch bedrijf wordt uitgegaan van ten hoogste de emissie per dierplaats op grond van het Besluit emissiearme huisvesting, zoals die geldt op het moment van indiening van de aanvraag voor een Wnb-vergunning.

Bij intern salderen wordt uitgegaan van feitelijk gerealiseerde capaciteit passend binnen de vergunde situatie. Als een vergunning ruimte biedt voor een grotere capaciteit dan gerealiseerd is, dan geldt de feitelijk gerealiseerde capaciteit (= stalcapaciteit). De onbenutte ruimte in de vergunning vervalt dus. In onderstaand schema is dit gevisualiseerd.

Schema: Overzicht salderingsregels

In de kabinetsbrief van 4 oktober staat ook dat op het bovenstaande uitzonderingen mogelijk zijn. De brief stelt: “Voor een aantal activiteiten is het problematisch voor de bedrijfsvoering om uit te gaan van de gerealiseerde capaciteit, en zal om die reden worden uitgegaan van de vergunde (en niet perse gerealiseerde) capaciteit”. Dit leidt tot de volgende uitzonderingsgronden waar de initiatiefnemer zich gemotiveerd op kan beroepen:

- Op het moment van aankondiging van het aangescherpte beleid (kabinetsbrief 4 oktober) was het project nog niet volledig gerealiseerd, maar heeft de initiatiefnemer wel aantoonbaar stappen gezet met het oog op volledige realisatie.
- Op het moment van aankondiging is weliswaar nog niet aangevangen met de realisatie van een uitbreidingsproject, maar waren daarvoor wel al aantoonbaar onomkeerbare (investerings)verplichtingen aangegaan.
- Het project is noodzakelijk voor de realisatie van de doelen in een Natura 2000-gebied (bijvoorbeeld bedrijfsverplaatsing in het kader van natuurherstelmaatregelen).

In de beleidsregel voor intern salderen van de provincies wordt evenals in de kabinetsbrief uitgegaan van de feitelijk gerealiseerde stalcapaciteit (door de provincies aangeduid als volledig opgerichte installaties of gebouwen) en zijn ook de hierboven genoemde uitzonderingsgronden genoemd.

Daarnaast is in de provinciale beleidsregels opgenomen dat het deel van de gerealiseerde capaciteit waarvoor aanvrager niet beschikt over de benodigde fosfaatrechten, pluimveerechten, varkensrechten (of CO₂-rechten) niet tot de feitelijk gerealiseerde capaciteit mag worden gerekend, zodat deze ruimte niet kan worden ingezet voor intern salderen.

Op dit laatste geldt wel één uitzondering: men hanteert als uitgangspunt voor het bepalen van de feitelijk gerealiseerde capaciteit de fosfaatrechten plus het rundvee dat men door invoering van het fosfaatrechtenstelsel niet meer kon houden indien de melkveehouder kan aantonen dat op 1 maart 2017 aantoonbaar meer rundvee werd gehouden dan aan fosfaatrechten is verkregen en kan aantonen dat op 1 maart 2017 voldoende ruimte beschikbaar was in de stallen.

Het is niet mogelijk om de stikstofemissie van een agrarisch bedrijf dat deelneemt aan de subsidieregeling sanering varkenshouderijen dan wel een daarmee vergelijkbare andere warme saneringsregeling ook in te zetten voor salderen.

N.B. Als je vergunning niet hoeft te worden aangepast omdat er geen aanpassingen zijn in je bedrijf verandert er niets en blijft de gehele latente ruimte intact (niet gebruikte capaciteit en onbenutte ruimte, zie schema). Afroming van de onbenutte ruimte in de bestaande vergunning is alleen aan de orde als er een nieuwe Wnb-vergunning wordt aangevraagd.

Voorbeeld Intern salderen

Een melkveehouder heeft een vergunning voor een stal met 140 koeien. De feitelijke capaciteit van de stal is 100 koeien. In dat geval wordt uitgegaan van de emissieruimte die hoort bij 100 koeien. Als je maar 80 koeien hebt staan, kun je binnen je huidige stal zonder vergunning uitbreiden naar 100 koeien, mits je daarvoor de fosfaatrechten hebt. En als je via intern salderen je stikstofdepositie bijvoorbeeld door toepassing van emissiebeperkende technieken op niveau kunt houden (dat wil zeggen: niet laten stijgen), kun je een vergunning krijgen om je bedrijf te laten groeien. Wederom: mits je daarvoor de fosfaatrechten hebt.

Extern salderen

Bij extern salderen wordt de stikstofruimte van een ander bedrijf of activiteit opgekocht voor de uitbreiding van het betreffende bedrijf of de activiteit. Hierbij geldt een afroompercentage van 30%. Bestaande gebiedsprocessen vormen de basis voor de aanpak van extern salderen. Voorafgaand aan het verlenen van toestemmingbesluiten via extern salderen zal de Rijksoverheid samen met de provincies de condities vastleggen waarbinnen extern salderen plaatsvindt. Om ongewenste effecten van externe saldering in de landbouw te voorkomen worden in deze sector aanvullende maatregelen genomen.

In de Kamerbrief van 4 oktober is opgenomen dat bij extern salderen wordt uitgegaan van de vergunde en feitelijk gerealiseerde capaciteit, inclusief een generiek afrotingspercentage van 30%. In de beleidsregels die de provincies op 8 oktober hebben vastgesteld, is opgenomen dat wordt uitgegaan van de feitelijk benutte capaciteit en hiervan 30% wordt afgeroomd. In afwijking hiervan kan ook uitgegaan worden van een hogere aantoonbaar benutte capaciteit in één van de drie jaren vóór 8 oktober 2019, onder de voorwaarde dat dit in de aanvraag voldoende is onderbouwd.

Concreet betekent dit dat in de situatie dat een veehouderijbedrijf, dat wil uitbreiden, gebruik kan maken van de stikstofemissieruimte van een ander veehouderijbedrijf dat gaat stoppen. Daarbij wordt uitgegaan van de stikstofemissieruimte van de bestaande stalcapaciteit (kabinetsbrief) dan wel de daadwerkelijk benutte capaciteit (provinciale beleidsregels) binnen de Wnb-vergunning van het stoppende bedrijf. De stikstofemissieruimte die overgaat naar het veehouderijbedrijf wordt met 30% afgeroomd zodat per saldo de uitstoot van stikstof afneemt.

Om ongewenste effecten van externe saldering in de landbouw te voorkomen worden aanvullende maatregelen genomen. Uitgangspunt is dat de dier- en fosfaatrechten van een veehouderijbedrijf, die vrijwillig worden overgedragen via externe saldering, worden ingenomen.

Wanneer een (mede)overheid initiatiefnemer is bij extern salderen met een landbouwbedrijf of een landbouwbedrijf opkoopt als bronmaatregel geldt als voorwaarde dat dier- en/of fosfaatrechten worden ingenomen en doorgehaald.

Vanwege de al langer lopende afspraken met betrekking tot de noodzaak van stikstofdaling kunnen deelnemers van de stoppersregeling, Actieplan Ammoniak en de warme sanering varkenshouderij geen gebruik maken van externe saldering.

Het innemen van dier- en fosfaatrechten bij externe saldering tussen private partijen vereist een wetswijziging, waarvoor op zeer korte termijn een voorstel wordt ingediend.

Om te voorkomen dat ondernemers in de landbouwsector vooruitlopend op het extern salderen hun rechten verkopen, wordt uitgegaan van het aantal dier- en/of fosfaatrechten dat op 4 oktober 2019 op naam van het bedrijf bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) geregistreerd stond.

Als een bedrijf wordt gekocht of overgenomen door een derde, die het bedrijf, ter plaatse, voortzet, vindt geen afroaming plaats. Het bedrijf kan gewoon doorgaan op basis van de bestaande vergunning. Extern salderen geldt alleen als een bedrijf op een bepaalde plek stopt, en de vergunde ruimte van die locatie op een andere plek gebruikt wordt om uit te breiden.

Voorbeeld extern salderen

Een melkveehouder heeft een vergunning voor een stal met 140 koeien. De feitelijke capaciteit van de stal is 100 koeien. Hij houdt maar 80 koeien. Stelt deze melkveehouder wil stoppen met zijn bedrijf. Met extern salderen wordt 30% afgeroomd. Dit betekent volgens de kabinetsbrief dat de aankopende partij gebruik kan maken van de depositieruimte van 70 koeien (70% van 100) voor uitbreiding van zijn capaciteit. De provincie is strenger. Zij gaan bij extern salderen uit van de feitelijke benutte capaciteit, dus in dit voorbeeld van de 80 koeien. Daar gaat dan de 30% nog vanaf. De aankopende partij kan dan gebruik maken van de depositieruimte van 56 koeien (70% van 80).

Overeenkomsten en verschillen kabinetsbrief en salderingsregels provincies samengevat:

	Kabinetsbrief 4-10	Provinciale beleidsregels 8-10
Intern salderen		
Basis voor saldering	Basis is gerealiseerde capaciteit. Onbenutte ruimte in vergunning vervalt	Idem
Aanvullende eisen	Niet expliciet geformuleerd	Het deel van de gerealiseerde capaciteit waarvoor op het moment van de vergunningaanvraag aanvrager niet beschikt over de benodigde fosfaatrechten, pluimveerechten of varkensrechten behoort niet tot de feitelijk gerealiseerde capaciteit
Uitzonderingsgronden voor andere basis dan gerealiseerde capaciteit	Mogelijk als op peildatum uitbreiding nog niet volledig gerealiseerd is, maar wel aantoonbaar stappen zijn gezet voor realisatie dan wel nog niet begonnen is met uitbreiding maar aantoonbaar onomkeerbare (investerings)verplichtingen zijn aangegaan.	Idem
Berekening N-emissie bedrijf	Emissie per dierplaats op grond van het Besluit emissiearme huisvesting, zoals die geldt volgens de bestaande Wnb-vergunning.	De provincies gaan uit van de normen van het Besluit emissiearme huisvesting zoals dat geldt op het moment van indiening van de aanvraag van de vergunning. Provincie Brabant hanteert hierbij extra strikte normen.
Specifiek voor bedrijven die deelnemen aan warme saneringsregeling of stoppersregeling	Stikstofruimte mag niet meer ingezet worden voor salderen	Idem

	Kabinetsbrief 4-10	Provinciale beleidsregels 8-10
Extern salderen		
Basis voor saldering	Basis is gerealiseerde capaciteit. Onbenutte ruimte in vergunning vervalt	Basis is benutte capaciteit. Niet gebruikte capaciteit en onbenutte ruimte in vergunning vervallen
Afromingspercentage	30% over gerealiseerde capaciteit	30% van benutte capaciteit
Inname dier- en fosfaatrechten bij externe saldering tussen private partijen	Ja. Is nog niet geregeld. Komt nog wijziging van de Meststoffenwet aan.	Ja. Idem.
Inname dier- en fosfaatrechten bij warme sanering door overheid	Ja	Ja

3 Behandeling praktijkcasussen

De aangeleverde praktijkcasussen kunnen worden ingedeeld in de volgende categorieën:

- Geen wijziging van de vergunning nodig
- Intern salderen
- Extern salderen
- Overig

Geen wijziging van de vergunning nodig

Er zijn veel praktijkcasussen aangeleverd, waarbij uit de tekst niet blijkt dat er een wijziging in de Wnb-vergunning optreedt of hoeft op te treden. Conform de beleidsregels van de provincies en de kabinetsbrief is in deze situatie intern en extern salderen niet aan de orde, dat wil zeggen de vergunde capaciteit kan door de veehouder volledig worden benut om dieren te houden. Dit betreft de praktijkcasussen 1 t/m 6.

Casus 1:

Een melkveebedrijf heeft een Wnb-vergunning van april 2019: 130 melkkoeien en 70 stuks jongvee. Bedrijfssituatie nu: 110 melkkoeien en 50 jongvee. Stallen zijn groot genoeg om vee-aantallen te huisvesten. Kan deze boer ongestoord zijn vergunning gaan benutten? Hoe wordt er met de latente ruimte om gegaan?

Antwoord: Ja, de boer kan de vergunning gaan benutten (inclusief latente ruimte). Mits passend binnen de rest van de voorwaarden rondom huisvesting. Immers als de voorwaarden op het gebied van huisvesting de veehouder niet dwingen om de bestaande Wnb-vergunning te wijzigen, dan is intern salderen in deze casus niet aan de orde. Uit de tekst van de casus blijkt ook niet dat de bestaande vergunning gewijzigd hoeft te worden, dus de veehouder kan de vergunning volledig gaan benutten.

Casus 2:

Een veehouder is een samenwerkingsverband aangegaan met een andere veehouder over fosfaat. De koopovereenkomst van bedrijf/locatie en grond is al getekend. Er is ook een samenwerkingsovereenkomst overeengekomen waarbij vee en fosfaat aan hem worden overgedragen. Overdracht via RVO heeft nog niet plaats gevonden omdat koop nog via de notaris moet passeren. Kan deze veehouder een beroep doen op een van de uitzonderingsgronden zoals vermeld in de brief van 4 oktober?

Antwoord: Er blijkt niet uit de tekst van deze casus wat het probleem is. De Wnb-vergunning is locatiegebonden. Dus wijzigingen in het samenwerkingsverband maken niet uit. De Wnb-vergunning hoeft niet gewijzigd te worden en er is dus geen sprake van intern salderen. Er hoeft dientengevolge ook geen beroep te worden gedaan op een van de uitzonderingsgronden.

Casus 3:

Een melkveebedrijf wordt in zijn geheel verkocht aan een collega-melkveehouder met locatie in de buurt. Op deze locatie in de buurt gaat hij extra melkvee houden omdat vergunning koper en stalcapaciteit koper die stap toe liet (al dan niet na intern salderen). De grond van verkoper wordt ook door koper gekocht. De locatie van verkoper heeft nog een N2000 vergunning. Maar op dit moment worden er geen dieren meer gehouden. Blijft de N2000 vergunning van het verkochte bedrijf in tact omdat er niet aan de overheid wordt verkocht en ook niet extern wordt gesaldeerd.

Antwoord: Het is hier niet helemaal duidelijk wat er met het gekochte bedrijf gaat gebeuren. Uit de tekst blijkt in ieder geval geen reden om de vergunning aan te passen en deze blijft dus in stand. De koper kan alsnog, conform de bestaande vergunning, melkvee gaan houden op de gekochte locatie. Intern of extern salderen is niet aan de orde.

Casus 4:

Een melkveebedrijf met gebouwen en N2000 vergunning met voldoende stalcapaciteit voor 110 koeien en jongvee, fosfaatrechten van 6.000 kg behorend bij die veestapel en de veestapel is aanwezig. Dit bedrijf wil stoppen. Het bedrijf wordt in zijn geheel verkocht aan een collega-melkveehouder met een locatie in de buurt. Op deze locatie gaat de betreffende melkveehouder extra melkkoeien houden en op locatie van verkoper het jongvee (de zoon van koper gaat wonen op locatie verkoper). Feitelijk worden de fosfaatrechten dus overgedragen die er op 4 oktober waren. Geldt in deze situatie dat de N2000 vergunning van het verkochte bedrijf in tact blijft en dat op de locatie jongvee mag worden gehouden omdat er niet aan de overheid wordt verkocht en ook niet extern wordt gesaldeerd en de vergunning en stalcapaciteit nog gewoon wordt benut?

Antwoord: Het veranderen van eigenaar is op zichzelf geen reden om de vergunning aan te passen. Als er een omschakeling op de locatie naar een andere dan de vergunde activiteit plaatsvindt, zal er echter een nieuwe Wnb-vergunning moeten worden aangevraagd. Op dat moment is intern salderen aan de orde. Daarbij kan op deze locatie intern saldering worden toegepast binnen de gerealiseerde capaciteit (de stal). Bij de provinciale beleidsregels wordt daarbij eerst gekeken of voldoende fosfaatrechten aanwezig zijn en wordt de stikstofruimte gecorrigeerd op basis van de nieuwe normen van het Besluit emissiearme huisvesting. Een en ander is dus afhankelijk van de vraag of de vergunning moet worden aangepast. Die is in het algemeen verleend voor een bepaalde activiteit (aantal dieren in combinatie met staltype). Als de vergunning van het bedrijf niet hoeft te worden aangepast, blijft deze dus gewoon in tact.

Casus 5:

Realisatie van een experience centre. Het in beeld brengen van de hele keten: varkenshouderij, slacht, verwerking producten. Ammoniakrechten zijn van het bedrijf die is overgenomen. Daarnaast ammoniakrechten opgekocht (voor de PAS) van stoppers in de buurt. Op 9-2-2015 is een Nb vergunning aangevraagd. Op 4-8-2016 verleend. Zijn dit aantoonbare stappen? Wat betekent de Tweede Kamer brief van 4-10-2019? Wat betekent de uitwerking van de provinciale beleidsregels?

Antwoord: Interpretatie van de casus is dat de bouw van de stal nog moet plaats vinden. Op zich mag de initiatiefnemer de stal realiseren en vervolgens benutten conform de verleende vergunningen. Dit zou anders zijn als er een reden (bijvoorbeeld nieuwe eisen huisvesting) zou zijn om een nieuwe Wnb-vergunning aan te vragen. Indien een nieuwe vergunning dient te worden aangevraagd, dan is de vraag of de aankoop van ammoniakrechten een aantoonbare stap is om investeringsverplichtingen aan te gaan. Het is op dit moment nog niet duidelijk wat de overheid onder een aantoonbare stap verstaat.

Casus 6:

Ombouw regulier zeugenbedrijf naar een Livar zeugenbedrijf. Bedrijf is afgelopen jaren teruggedaan in het aantal varkens (helpt van de vergunde zeugen) om een gesloten bedrijfsvoering te houden en fysieke ruimte te creëren voor de verbouw. Kan dit bedrijf uitgaan van de vigerende vergunning of moet zij uitgaan van de dieraantallen die er op 4 oktober stonden? Wat betekent de Tweede Kamer brief van 4-10-2019 en de uitwerking van de provinciale beleidsregels?

Antwoord: Op basis van de tekst in de casus voldoet de stal nog aan oude vergunning. Tenzij de veehouder een nieuwe vergunning aanvraagt, dan heeft hij wel te maken met intern salderen. Bij intern salderen mag de veehouder alleen de gerealiseerde stalcapaciteit benutten en is hij de onbenutte ruimte kwijt.

Intern salderen

Casus 7:

Een stoppende veehouder ver van een natuurgebied, mag nu zijn fosfaatrechten verkopen en behoudt zijn N2000 ammoniakvergunning. Na verkoop van fosfaatrechten mag de stoppende veehouder de locatie voor vee blijven gebruiken voor veehouderij. Blijft dat zo?

Antwoord: Als hij zijn fosfaatrechten verkoopt, kan hij dus geen koeien meer houden. Als hij ander vee wil houden, zal in veel gevallen aanpassing van het bedrijf en aanpassing van de vergunning nodig zijn. Dan is er sprake van intern salderen. Hij zal alleen een nieuwe vergunning krijgen als de depositie niet hoger is dan de depositie van zijn huidige stal.

Casus 8:

Huidige situatie: 250 melkkoeien, 135 hectare grond. Nu bouw nieuwe stal, 350 melkkoeien en nog 60 plaatsen voor droge koeien en jongvee. Deze Nb-vergunning is in november 2016 afgegeven via de PAS. Wat betekent de kabinetsbrief van 4-10-2019? Wat betekent de uitwerking van de provinciale beleidsregels in deze situatie (Friesland en Brabant)?

Antwoord: We gaan er vanuit dat alle vergunningen onherroepelijk zijn. De boer kan gewoon bouwen en de 350 koeien gaan houden. Er is geen verschil in deze situatie tussen Brabant en Friesland. Vanwege de nieuwe eisen aan de huisvesting bij nieuwbouw, kan het echter in de praktijk goed zijn dat de Wnb-vergunning nog dient te worden aangepast. In dat geval is er sprake van de regels voor interne saldering. Daarbij wordt conform de regels voor interne saldering gekeken naar de feitelijke gerealiseerde capaciteit. In casu is dat waarschijnlijk 250 melkkoeien. De provinciale beleidsregels maken dat er eerst wordt gekeken of voldoende fosfaatrechten aanwezig zijn en wordt de stikstofruimte gecorrigeerd op basis van de nieuwe normen van het Besluit emissiearme huisvesting.

In deze casus wordt gevraagd of er onderscheid bestaat tussen de situatie in Brabant en Friesland. In beide provincies kan het zo zijn dat de veehouder de Wnb-vergunning moet wijzigen. In Brabant wordt echter geëist dat veehouders voor 1 april 2020 een vergunning aanvragen om hun stalsystemen aan te passen aan nieuwe eisen. Dat wil zeggen dat veehouders in Brabant veelal te maken zullen krijgen met intern salderen. In Brabant wordt de berekening van de feitelijke gerealiseerde capaciteit bij interne saldering berekend met striktere normen dan in Friesland. Dat wil zeggen dat stikstofemissie behorende bij de feitelijke gerealiseerde capaciteit in Brabant lager uitvalt dan in Friesland en dat veehouders in Brabant.

Samengevat kan voor deze casus gesteld worden dat intern salderen ertoe leidt dat de onbenutte emissieruimte komt te vervallen. De provinciale beleidsregels passen daarbij een extra correctie toe op basis de fosfaatrechten en het Besluit emissiearme huisvesting. Er kunnen knelgevallen ontstaan in die situatie dat een veehouder alle vergunningen heeft, maar vanwege de eisen omtrent huisvesting, nog een wijziging moet aanbrengen in de Wnb-vergunning. Realisatie van de ontwikkelplannen van de veehouder zijn dan niet meer mogelijk, tenzij de nieuwe stal minder emissie heeft door aanpassingen of de veehouder extern gaat salderen.

Casus 9:

Een melkveehouder in een N2000-gebied krijgt in 2011 alle benodigde vergunningen om van 80 naar 130 melkkoeien te gaan. Hij kon echter niet bouwen omdat hij problemen heeft met financiering door de bank. In 2015 wordt hij geconfronteerd met het fosfaatrechtenbeleid en krijgt te maken met afroting. Recent geeft één van de kinderen aan het bedrijf over te willen gaan nemen. Contact wordt opgenomen met de bank en nu is de financiering wel rond te krijgen voor de bouw. Contact wordt opgenomen met een aannemer en kort na 4 oktober zouden de contracten kunnen worden ondertekend. Er komt overleg met de gemeente, want de melkveehouder wil met twee melkrobots gaan werken. Dit was indertijd niet zo ingetekend en vergund. De gemeente komt er achter dat indertijd een emissievloer is vergund die op dit moment niet meer op de RAV-lijst staat. Er zou dus na 4 oktober 2019 een nieuwe vergunningaanvraag moeten plaats vinden. Indien deze melkveehouder conform eerder verleende vergunning gaat bouwen is hij dan in overtreding of kan hij een beroep doen op een van de uitzonderingsgronden zoals vermeld in de kabinetsbrief van 4 oktober? Indien een nieuwe vergunning dient te worden aangevraagd, dan is de vraag of de aankoop van ammoniakrechten een aantoonbare stap is.

Antwoord: De Wnb-vergunning is locatiegebonden, maar dient hier te worden gewijzigd. Op zich is het inplannen van melkrobots hierbij niet het probleem, dit zou ook kunnen worden afgedaan met een melding bij de gemeente. Vanwege de emissievloer is echter wel een nieuwe vergunningsaanvraag noodzakelijk. In principe gelden dan de regels voor intern salderen uitgaande van de gerealiseerde capaciteit, wat betekent dat de onbenutte ruimte niet kan worden aangewend. Er dient nog helderheid te komen van de overheid in hoeverre de aankoop van ammoniakrechten een aantoonbare stap is in het kader van investeringsverplichtingen. Als dit een aantoonbare stap is, dan kan worden afgeweken van de gerealiseerde capaciteit.

Extern salderen

Casus 10:

Een melkveebedrijf wordt in delen verkocht. De grond wordt verkocht aan veehouders in de buurt. De locatie wordt verkocht aan een bouwbedrijf dat extern salderen toepast voor woningbouw; 70% van N2000 ammoniakruimte wordt gebruikt voor woningbouw. Dit omdat op locatie melkveebedrijf straks geen dieren meer worden gehouden. Kunnen in dit geval de fosfaatrechten regulier op de markt worden verkocht?

Antwoord: Nee. In de kabinetsbrief van 4 oktober 2019 is opgenomen dat fosfaatrechten bij extern salderen worden ingenomen en dat daar een wetswijziging voor wordt voorbereid. Hiervan uitgaande, kunnen de fosfaatrechten dus niet op de markt worden verkocht.

Casus 10 maakt helder dat bij de verkoop van de stikstofruimte via extern salderen, de dier- en fosfaatrechten, komen te vervallen. Belangrijk aandachtspunt is dat bij het intrekken van dier- en fosfaatrechten bij de verkoop van stikstofruimte de waarde van de dier- en fosfaatrechten dient te worden verdisconteerd in de prijs van de stikstofruimte. De overheid heeft een wetswijziging in voorbereiding om de intrekking van dier- en fosfaatrechten te regelen.

Consequentie van casus 10 is dat een stoppende veehouder, met zowel stikstofruimte als dier- of fosfaatrechten, voor de keuze staat eerst de stikstofruimte te verkopen en daarmee het doorhalen van de dier- en fosfaatrechten in de verkoopprijs te verdisconteren dan wel eerst de dier- of fosfaatrechten te verkopen en te accepteren dat de stikstofruimte niet kan worden verkocht. Dit is een economische keuze voor de veehouder, mede ingegeven door de waarde in de markt van dier- en fosfaatrechten en van stikstofruimte. Tevens kan de ligging van de stal ten opzichte van het Natura 2000 gebied uitmaken voor de waarde van de stikstofruimte.

Casus 11:

Staat een veehouder straks voor de keus ofwel 1) verkoop van N2000 vergunning / ammoniakuitstoot middels extern salderen wat opbrengst A geeft en waarbij de fosfaatrechten (of varkensrechten of pluimveerechten) aanwezig op moment van verkoop worden doorgehaald ofwel 2) verkoop van fosfaatrechten (of varkensrechten of pluimveerechten) wat opbrengst B geeft waarbij de vergunning N2000 / NH3 op dat moment wordt doorgehaald.

Antwoord: In geval van optie 1 middels extern salderen zal de waarde van de fosfaat- of dierrechten dan meegenomen moeten worden in de waardebepaling van de Wnb-vergunning (opbrengst A). Wat betreft optie 2: het blijft gewoon mogelijk om productierechten te verkopen. De Wnb-vergunning wordt daarmee in principe niet veranderd en die rechten worden niet doorgehaald. Je kunt de ruimte in de vergunning op basis van intern salderen volgens onze interpretatie van de Kabinetsbrief gebruiken om andere dieren (waar geen productierechten voor nodig zijn) te houden op dezelfde locatie. Volgens de provinciale beleidsregels kan dit echter niet, omdat de dier- en fosfaatrechten niet aanwezig zijn en daarvoor de gerealiseerde capaciteit volgens de beleidsregels wordt gecompenseerd.

Als een veehouder in deze situatie op een later moment in het kader van extern salderen de vergunde ruimte wil verkopen aan iemand op een andere locatie, wordt gekeken naar het aantal productierechten op 4 oktober. Die moeten worden ingenomen. Tenzij die rechten alsnog weer gekocht worden, is extern salderen dan dus niet mogelijk.

Casus 12:

Een veehouder heeft dier- en fosfaatrechten al verkocht voor 4 oktober 2019 en is enkel nog in bezit van locatie met N2000 vergunning en grond. Kan deze veehouder zijn N2000 vergunning alsnog via extern salderen verkopen (met 30% korting)? Omdat er op moment van verkoop al geen fosfaatrechten meer zijn, kunnen die ook niet worden doorgehaald.

Antwoord: Ja, de veehouder kan zijn/haar stikstofruimte te gelde maken. Aandachtspunt is dat niet duidelijk is wat nu het juridische moment is dat de fosfaatrechten daadwerkelijk zijn verkocht. Is dat het moment van afspraken maken over de verkoop, het moment van betaling of het moment van registratie van de fosfaatrechten bij RVO? Een uitspraak van beleidsmakers hierover is vereist om onduidelijkheid bij veehouders en rechtszaken te voorkomen.

Overige praktijkcasussen

Overige praktijkcasussen behandelen diverse knelgevallen:

Casus 13:

Melkveebedrijf heeft alleen een PAS melding. Ten tijde van de melding: 100 melkkoeien en 70 jongvee. Aantallen nu: 130 melkkoeien en 80 jongvee, en nog stalruimte over.

En nu ?

Antwoord: Een PAS melding is geen vergunning. De boer zou in principe opnieuw vergunning moeten aanvragen en voldoen aan de nieuwe systematiek. Echter hierover moet nog besluitvorming plaats vinden. Zie ook hoofdstuk 4.

Casus 13 gaat over de vraag of er door een veehouder rechten kunnen worden ontleend aan een melding ten tijde van de Programmatische Aanpak Stikstof. Op dit moment is dat niet geval en zou de veehouder terugvallen op de stikstofruimte ten tijde van aanwijzing van de habitatgebieden (1994). Dit wordt echter door de experts als zeer onredelijk ervaren, omdat de veehouder wel conform de tijdens de PAS geldende regels melding heeft gemaakt van de stikstofemissie en de overheid dit heeft goed bevonden.

Casus 14:

Biologisch melkveebedrijf heeft geen Wnb-vergunning en geen PAS melding.

60 melkkoeien en 50 jongvee en 35 stuks vleesvee. Stalruimte voor 90 melkkoeien en 50 jongvee. En Nu?

Antwoord: De boer moet een vergunning aanvragen conform de nieuwe systematiek.

Casus 14 behandelt de situatie van een biologische melkveebedrijf zonder Wnb-vergunning. In feite is hier sprake van een illegale situatie. Bij een nieuwe Wnb-vergunningaanvraag moet worden gekeken naar het referentiemoment (waarschijnlijk 1994). Er zijn hier echter diverse bijzondere gevallen mogelijk. Aandachtspunt is vooral dat provincies voor 2007 aangaven richting veehouders dat een stikstofvergunning niet nodig zou zijn.

Casus 15:

Een bedrijf nabij een natuurgebied wordt uitgekocht via een warme saneringsregeling door de overheid. De grond wordt verkocht aan veehouders in de buurt, met een specifieke regeling voor grondgebruik rondom een natuurgebied. Klopt het dat de N2000 vergunning wordt ingenomen door de overheid, de ammoniakuitstoot van het bedrijf op het omliggende natuurgebied geheel wordt weggenomen en niet verplaatst mag worden naar andere bedrijven die verder van het gebied af zitten en de fosfaatrechten die op 4 oktober aanwezig waren worden ingenomen en doorgehaald?

Antwoord: Dat klopt. Dit moet gebeuren op basis van een saneringsregeling die nog moet worden ontwikkeld. Daarbij moet ook nog uitgewerkt worden wat er in dat geval met de grond gebeurt. De overheid heeft bij de uitwerking hiervan te maken met de Europese staatssteunregels voor de land- en tuinbouw.

Casus 16:

Biologisch melkveebedrijf 80 melkkoeien en 70 jongvee op 71 hectare grond op twee, aaneengesloten, locaties. Locatie 1: 80 melkkoeien en een definitieve Nb vergunning en beweiding voor 90 koeien en 30 jongvee. Locatie 2: melding in het kader van de PAS 60 jongvee. Op beide locaties wordt, omdat locaties aaneengesloten zijn, met 1 UBN nummer gewerkt. UBN staat op locatie 2 terwijl hier niet de vergunning geregistreerd staat. Op locatie 1 staat dus volgens het systeem geen dieren wel een vergunning.

Hoe wordt in deze situatie gehandeld? Wat zijn de gevolgen als senior uit het bedrijf gaat en de bedrijfsopvolger op 1 van beide locaties gaat wonen, bij toepassing van de Tweede Kamerbrief van 4-10-2019 en de uitwerking van de provinciale beleidsregels? Hoe wordt er omgegaan met beweiden en bemesten?

Antwoord: We beschouwen de locaties als een inrichting. We gaan er vanuit dat de vergunning als geheel behandeld kan worden in deze casus. Doordat de locaties aan elkaar grenzen is de depositie bij elkaar te tellen. Feitelijk kan de veehouder daarmee 80 melkkoeien houden op locatie 1 en geen dieren op locatie 2 (of andersom). Overigens komt deze casus weinig voor in de praktijk, is de verwachting. Voor beweiden en bemesten is overigens nog geen regelgeving.

Casus 17:

Een veehouder is een samenwerkingsovereenkomst vóór 4 oktober 2019 overeengekomen dat vee en fosfaat worden overgedragen aan een andere veehouder. Overdracht via RVO heeft nog niet plaatsgevonden omdat dit nog moet passeren bij de KVK en RVO. Grond en gebouwen (met vergunning) houdt hij in eigendom waarbij hij de grond verhuurt aan de samenwerkende veehouder en gebouwen in eigendom houdt. Kan deze veehouder een beroep doen op een van de uitzonderingsgronden zoals vermeld in de brief van 4 oktober?

Antwoord: De casus is niet geheel duidelijk. Er lijkt geen sprake te zijn van een wijziging in de locatiegebonden vergunning. Dat maakt dat intern of extern salderen niet aan de orde is. Van belang is dat de overheid helderheid geeft wat het moment is van overdracht van fosfaatrechten. Is dat het moment van registratie bij RVO of kan dit ook het moment zijn dat de overeenkomst is afgesloten?

4 Algemene constatering

Tijdens de expertsessie zijn diverse praktijkcasussen besproken. Naar aanleiding van de bespreking van de praktijkcasussen zijn diverse consequenties benoemd en aandachtspunten vastgesteld.

De volgende consequenties zijn benoemd bij uitvoering van de botsproef van de salderingsregels:

- Veehouder met vergunningen voor nieuwbouw- voldoen aan (toekomstige) aangescherpte regels aan besluit emissiearme huisvesting***

De situatie dat een varkens- of pluimvee-veehouder alle vergunningen bezit voor de nieuwbouw van een stal, maar nog niet heeft gebouwd, zal relatief veel voorkomen. In deze situatie zijn veel van de vergunningen normaliter gebaseerd op stalsystemen met een luchtwasser. Door nieuwe eisen aan nieuwe stallen, ziet de veehouder zich gedwongen om het stalstelsel te wijzigen en dus een nieuwe vergunningaanvraag te doen. Deze wijziging maakt echter dat er een situatie van intern salderen kan ontstaan, waardoor reeds vergunde capaciteit/rechten niet benut kunnen worden. De stal was immers nog niet gerealiseerd. De vraag is of voor dergelijke situaties de salderingsregels zouden moeten gelden. Ook situaties waarbij bestaande stallen (enigszins) dienen te worden aangepast, hebben te maken met dezelfde problematiek.
- Veehouders met PAS meldingen***

Ten tijde dat de Programmatische Aanpak Stikstof van kracht was, konden (in bepaalde gevallen) veehouderijbedrijven (en overigens ook niet agrarische bedrijven) volstaan met een melding. Dat wil zeggen dat deze bedrijven wel hun activiteiten hebben gemeld, maar niet over een Wnb-vergunning beschikken. Het gaat hierbij om ongeveer 3300 meldingen in heel Nederland, waarvan het grootste gedeelte bestaat uit meldingen van de agrarische sector. Er dient helderheid te komen of deze meldingen de status van een rechtsgeldige Wnb-vergunning kunnen krijgen. Volgens de geraadpleegde experts is de overheid in deze situatie afspraken overeengekomen met het betreffende bedrijf. De systematiek van beoordeling heeft op eenzelfde wijze met dezelfde instrumenten plaatsgevonden als bij verleende Wnb-vergunningen. Dit betekent dat de overheid moet bepalen hoe met deze meldingen om te gaan.

- *Bedrijven zonder vergunning en/of melding*

Sommige (veehouderij)bedrijven bezitten geen Wnb-vergunning en hebben ook geen melding gedaan onder de PAS. Strikt genomen dienen zij een Wnb-vergunning aan te vragen, waarbij deze dient te worden beoordeeld met als referentiejaar het moment van aanwijzing van de Habitatgebieden (1994) of Vogelrichtlijngebieden (1998). Complex is echter dat tot 2007 verschillende bevoegde gezagen (provincies) geen vergunningen schijnen te hebben afgegeven in het kader van stikstof. Dat wil zeggen dat menig bedrijf voor 2007 contact opnam met bevoegd gezag (de provincie) over het verkrijgen van een separate Wnb/stikstof vergunning, maar dat de provincie aangaf dat dit niet nodig was voor de betreffende activiteit.

Aantoonbaar bewijs van een ondernemer hiervoor is vaak lastig. Vergunningdossiers bevatten niet altijd deze informatie. Het is de vraag of ondernemers de correspondentie met de provincie van voor 2007 nog zwart-op-wit hebben. Dit maakt dat de overheid helderheid zou moeten geven hoe om te gaan met bedrijven zonder Wnb-vergunning en/of melding. Het is tevens de vraag of het wenselijk is om 1994 als basisjaar te hanteren, omdat provincies veelal tot 2007 niet expliciet de noodzaak van het hebben van een vergunning bij de reguliere vergunningverlening hebben betrokken, kenbaar maakten dan wel vermelden dat dit niet nodig was. Tevens zal in beeld gebracht moeten worden wat de consequentie is voor de emissies in Aerius-calculator van de niet vergunde bedrijven. Ook is van belang om actie te ondernemen om vast te stellen of alle bedrijven ook werkelijk beschikken over een geldige vergunning en te handhaven indien dat niet het geval is.

- *Nadere duiding uitzonderingsgronden: aantoonbare stappen investeringsverplichtingen*

Er dient ten behoeve van de salderingsregels te worden verhelderd door de overheid wat moet worden verstaan onder 'aantoonbare stappen inzake het aangaan van investeringsverplichtingen voor nieuwbouw'. Als voorbeeld stellen de geraadpleegde experts de vraag of de aankoop van ammoniakrechten een dergelijke aantoonbare stap is? De ammoniakrechten zijn immers opgekocht en belangrijk is ook dat het opkopen van ammoniakrechten ook daadwerkelijk heeft geleid tot een lagere stikstofdepositie.

- *Verkoop fosfaatrechten*

In de gevallen dat een veehouder rondom het referentiemoment (4 en/of 8 oktober 2019) dier- of fosfaatrechten heeft verkocht, dient duidelijk te zijn wat nu juridisch gezien het moment is waarop de dier- en fosfaatrechten worden beschouwd als zijnde verkocht. Was dat het moment dat er afspraken waren gemaakt over de verkoop, het moment dat dit formeel is vastgelegd in een overeenkomst, het moment van indienen van overdrachtsformulier bij RVO, het moment van betaling (hoe dan om te gaan met betaling op een derdengelden rekening), of het moment dat de overdracht van de dier- en fosfaatrechten is goedgekeurd door RVO?

- *Interpretatieverschillen vergunningsaanvragen: uniformiteit in toepassing*

- *Aerius-calculator*

Bij vergunningsaanvragen moet duidelijk zijn welke emissiebronnen wel of niet moeten worden betrokken in de rekentool Aerius-calculator. Bijvoorbeeld welke emissies moeten worden toegerekend, betrokken worden of maken deel uit van de stalemissies. Soms wordt bijvoorbeeld de emissie van mestverwerking meegenomen in de modelberekening al zijnde onderdeel van de stalemissies en een andere keer niet. Dit lijkt te verschillen per adviseur, maar ook per behandelend ambtenaar. Deze interpretatieverschillen zijn ongewenst.

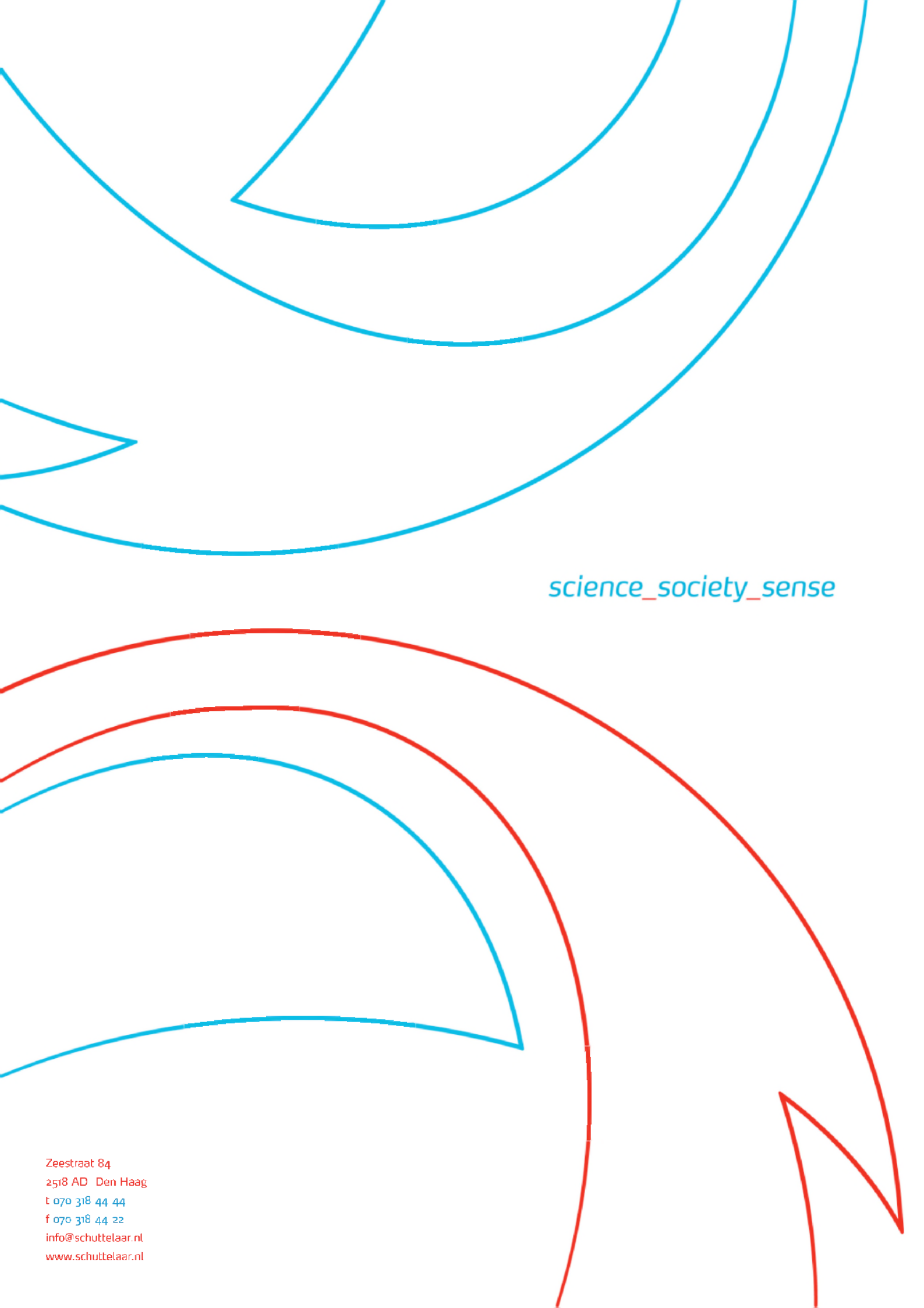
- *Besluit emissiearme huisvesting*

Bij het vaststellen van de salderingsregels is een relatie met het nieuwe besluit emissiearme huisvesting. Dit betekent dat in de praktijk veehouders door kleine wijzigingen in hun stalstelsel of aantal dieren nieuwe vergunningen dienen aan te vragen met een salderingsconsequentie. Conform de provinciale beleidsregels wordt vervolgens bij intern salderen de stikstofruimte berekend met de huidige normen van het Besluit emissiearme huisvesting. Deze normen zijn veelal strikter dan gehanteerd ten tijde van het vergunnen van de bestaande stal. De vraag is of dit bewuste beleidsmatige keuzes zijn van de overheid en zo ja, of daar een compensatie aan de orde zou moeten zijn. In Brabant speelt bovendien dat veehouders voor 1 april 2020 een vergunning dienen aan te vragen voor vernieuwing van het stalstelsel.

De geraadpleegde experts zijn ook gekomen tot de volgende meer algemene constatering:

- De salderingsregels moeten helder en eenduidig kunnen worden uitgelegd. Dit maakt dat boeren en andere stakeholders weten waar zij aan toe zijn. Het is ongewenst dat de exacte interpretatie via jurisprudentie in de loop van de tijd tot stand gaat komen.
- Uitgangspunt zou moeten zijn om te komen tot een daling van de stikstofdepositie in Nederland en tegelijkertijd innovatieruimte te houden voor veehouders. Innovatieruimte is nodig om te komen tot realisatie van de kringlooplandbouw. Aanbeveling is om rekening te houden met de gevolgen van de salderingsregels voor de betaalbaarheid van innovaties in de veehouderij.
- Intern en extern salderen zijn onderdeel van een totale stikstofaanpak en dienen ook in samenhang met andere stikstofmaatregelen te worden beschouwd. Dit maakt dat het verstandig is om de botsproef van salderingsregels te herhalen zodra er duidelijkheid is over de landelijke stikstofaanpak.
- De stapeling van regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening en milieu maken het voor de veehouders zeer complex. Met stapeling bedoelen we regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening, stikstofsalderingsregels, dier- en fosfaatrechten en eventuele provinciale salderingssystematieken. Zorgvuldig bekeken moet worden waar vereenvoudiging mogelijk is.

- Extern salderen leidt, ook zonder vergunning, in de praktijk tot een reductie van de stikstofdepositie, omdat een veehouder altijd te maken zal hebben met meerdere Natura 2000 gebieden en verschillen in depositie op die gebieden tussen het overnemende bedrijf en het bedrijf waarvan wordt overgenomen.
- Een Wnb-vergunning wordt gegeven voor een bepaalde activiteit. Bij veehouders om een aantal dieren te houden in een bepaald stalsysteem. Er kunnen nieuwe (wetenschappelijke) inzichten ontstaan over de omvang van bepaalde emissies, maar de inhoud van de Wnb-vergunning voor een bedrijf verandert daarmee niet.
- Veehouders die dier- en/of fosfaatrechten willen verkopen, moeten goed vooraf nadenken wat ze doen. Conform de landelijke beleidsregels leidt dit niet tot problemen op het moment dat ze andere diersoorten willen gaan houden op basis van interne saldering. Volgens de provinciale beleidsregels is interne en externe saldering alleen mogelijk wanneer op het moment van de nieuwe aanvraag het bedrijf beschikt over de voor de vergunde capaciteit benodigde fosfaatrechten.
- Binnen de veehouderijsector speelt dat er subsectoren zijn met dier- of fosfaatrechten en andere subsectoren die dit niet hebben. Conform de gepubliceerde regels worden bij externe saldering de dier- en fosfaatrechten ingetrokken, terwijl subsectoren zonder dier- en fosfaatrechten hier niet mee te maken hebben. Er zijn zorgen dat de verschillen tussen de subsectoren kunnen leiden tot verschuivingen tussen de diercategorieën. Daarnaast zijn er zorgen dat er verschuivingen kunnen optreden waarbij stikstofruimte uit de veehouderij verdwijnt naar de industrie. Er is vooralsnog echter geen studie of rekenmodel voorhanden om dit nader te duiden.
- De koppeling tussen de regels voor extern salderen met het intrekken of doorhalen van dier- en fosfaatrechten is nog niet voldoende duidelijk. Onduidelijk is hoe de dier- en/of fosfaatrechten uit de markt worden genomen.
- Emissiereducties hoeven niet uitsluitend door stalaanpassingen plaats te vinden. Reductie is ook mogelijk via andere activiteiten en (management) maatregelen, zoals bemesten, stikstofarm voeren en meer weidegang. In het veld zou met beweiding en bemestingstechnieken op een kosteneffectieve manier reductie van de stikstofemissie zijn te bewerkstelligen.
- Aanbeveling is om de botsproef te herhalen zodra de totale stikstofaanpak verder is uitgewerkt. Mogelijk kan er dan ook een helder stroomschema worden opgesteld om de salderingsregels voor veehouders inzichtelijk te maken.

science_society_sense

Zeestraat 84
2518 AD Den Haag
t 070 318 44 44
f 070 318 44 22
info@schuttelaar.nl
www.schuttelaar.nl

Aanwijzings- en wijzigingsbesluiten Natura 2000

N.B.: er is op het land geen enkel nieuw gebied in voorbereiding; onderstaand gaat het om gebieden die reeds op de Communautaire Lijst staan (en dus een Natura 2000-gebied) of al aangewezen zijn.

eerste aanwijzing Habitatrichtlijn (ontwerp)

- Polder Stein: aangemeld als HR-gebied van een reeds als VR-gebied aangewezen gebied, om volgende stap in een inbreukprocedure te voorkomen.
- Maas bij Eijsden: aanwijzing als HR-gebied (ontwerp, daarna definitief); het betreft een stukje voormalig Waals HR-gebied dat per 1.1.2018 Nederlands is geworden en nu afzonderlijk op de communautaire lijst staat.

eerste aanwijzing Habitatrichtlijn (definitief)

- Krammer-Volkerak: definitieve aanwijzing als HR-gebied + formuleren instandhoudingsdoelstellingen voor reeds aangewezen VR-gebied.

formuleren instandhoudingsdoelstellingen voor reeds aangewezen VR-gebied

- Zoommeer: formuleren instandhoudingsdoelstellingen voor reeds aangewezen VR-gebied.

ontwerp-wijzigingsbesluit voorzien in 2020

- Westerschelde & Saeftinghe: kleine gebiedsuitbreiding bij Perkpolder (compensatieverplichting); aanwijzing volgt op aanpassing communautaire lijst.
- 'Kustgrenzen': aanpassing en betere vastlegging van buiten- en tussengrenzen in meerdere kustgebieden in overleg met en op verzoek van kustprovincies, RWS en waterschappen.
- 'Hermeanderde beken': aanpassing van achterhaalde grenzen in enkele gebieden waar de loop van beken is veranderd.

ontwerp-wijzigingsbesluit gereed voor publicatie

- Rijntakken: vrij beperkte uitbreiding van HR-gebied in bestaand VR-gebied vanwege uitvoering LIFE-project* (EC vordert subsidie terug als het wijzigingsbesluit niet snel wordt genomen).

definitieve wijzigingsbesluit in voorbereiding

- Drents-Friese Wold: vrij beperkte uitbreiding van VR-gebied in bestaand HR-gebied vanwege uitvoering LIFE-project*.
- 'Aanwezige waarden' (bekend als 'veegbesluit'): correctie van 100 HR-aanwijzingsbesluiten, (vooral) door reeds lang aanwezige habitattypen en soorten te beschermen die ten onrechte niet beschermd waren.

* een LIFE-project wordt door de EU gesubsidieerd op voorwaarde dat het een VHR-status krijgt

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 18 december 2019
Betreft Afspraken met Het Landbouw Collectief

Ons kenmerk
DGA-DAD / 19309771

Geachte Voorzitter,

Hierbij informeer ik uw Kamer over afspraken die ik op 16 december jl. heb gemaakt met Het Landbouw Collectief (zie bijlage).

De afgelopen periode heeft constructief overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van het Landbouw Collectief. Hierbij is onder meer gesproken over het plan van het Landbouw Collectief 'Uit de gecreëerde stikstofimpasse'.

De landbouwsector heeft al veel gedaan aan het terugdringen van schadelijke emissies, maar een verdere reductie van de stikstofneerslag is nodig. Het kabinet en het Landbouw Collectief vinden elkaar onder andere in een pakket aan maatregelen zoals het aanpassen van het eiwitgehalte van het veevoer, koeien meer in de wei en technische maatregelen bij het uitrijden van mest. Het standpunt van het kabinet over beweiden en bemesten zal naar buiten worden gebracht nadat het Adviescollege Remkes hierover zijn advies heeft uitgebracht. Dit wordt zeer binnenkort verwacht.

Ik ben blij dat we tot afspraken zijn gekomen om gezamenlijk de stikstofproblematiek aan te pakken. Hierdoor brengen we de stikstofneerslag in Nederland omlaag en werken we aan een gezonde toekomst voor de boer in Nederland. Hiermee is tevens invulling gegeven aan de aangenomen motie Geurts en Harbers (Kamerstuk 35 347, nr. 49).

De komende periode werken we de afspraken gezamenlijk verder uit. Ik zal uw Kamer begin volgend jaar informeren over een uitgewerkt maatregelenpakket voor de landbouw, daar zal het Landbouw Collectief in januari ook bij worden betrokken.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Verslag afspraken kabinet - Landbouwcollectief

16 december 2019

Geen generieke krimp en gedwongen opkoop: We delen het standpunt dat geen generieke krimp zal plaatsvinden. Er zal geen gedwongen opkoop door het Rijk plaatsvinden.

Één beleid: Alle provincies hebben de beleidsregels voor intern en extern salderen eenduidig vastgesteld en deze worden eenduidig toegepast.

Meten = weten: Er is een commissie in het leven geroepen die zich bezig houdt met het meten en monitoren van stikstof. Hier wordt het Landbouw Collectief bij aangesloten.

Toelatingsbeleid gewasbeschermingsmiddelen: Er is een gedeeld standpunt over toelating van gewasbeschermingsmiddelen in lijn met CTGB advies.

Herijking Natura 2000: Het Landbouw Collectief en het Kabinet zijn het eens over de aanpak zoals verwoord in de brief aan de Tweede Kamer van 13 november 2019. Het Landbouw Collectief wordt betrokken bij een in te richten klankbordgroep.

Drempelwaarde: Het Kabinet kiest voor een regionale drempelwaarde omdat landelijke drempelwaarde juridisch zeer ingewikkeld is.

Meldingen: Het kabinet zegt toe dat zij met de provincies de problematiek van de melders zal oplossen.

Intern salderen: Intern salderen is onderdeel van de beleidsregels die zijn vastgesteld door de provincies. De beleidsregels en de uitleg is bij alle provincies hetzelfde. Voor boeren die al geïnvesteerd hebben in innovatieve stallen is een uitzondering gecreëerd op de hoofdregel. Deze hoofdregel luidt dat de ruimte tussen vergunning en stalcapaciteit vervalt.

Extern salderen: Beleidsregels zijn vastgesteld door provincies. Noodzakelijk is dat de stikstofuitstoot omlaag moet opdat natuurgebieden Natura 2000-gebieden in een betere staat van instandhouding komen. De Raad van State is hierin heel helder. Het kabinet en provincies hebben het afomingspercentage bij extern salderen gesteld op 30%. Er is geen sprake van extern salderen bij overname en voortzetting van het bedrijf op dezelfde locatie.

Stoppersregeling varkenshouderij (warme sanering): Bij het Landbouw Collectief bestaat de wens om de met deze maatregel gepaard gaande stikstofopbrengst mee te nemen als ruimte voor economische ontwikkeling. Het Kabinet geeft aan dat dit – voor het deel dat ziet op de eerste tranche van beschikbare middelen voor deze regeling (120 mln) - juridisch niet houdbaar is. Voor het tweede deel van 60 mln (Urgenda) geldt dat deze wel kunnen worden ingezet voor economische ontwikkeling. Het Landbouw Collectief zal hierover een rechterlijke procedure starten. Het Kabinet neemt hier kennis van.

Financiële middelen: Het kabinet werkt aan een pakket aan maatregelen dat boeren toekomstperspectief biedt. Daar hoort ook bij dat gekeken moet worden naar beloning van de boer voor zijn inspanningen. Het kabinet deelt het standpunt van het Collectief dat er financiering moet zijn voor maatregelen. Aan de financiering dragen zowel de markt als het kabinet bij. Per maatregel zal gekeken worden wat nodig is. Volgens de ramingen van het Landbouw Collectief is voor het eerste jaar (2020) circa 250 mln euro nodig.

Het Landbouw Collectief wil voorkomen dat **productieruimte uit de landbouw wegvloeit**. Het kabinet kijkt breed en daarmee ook naar andere sectoren dan de landbouw waar ook problemen opgelost moeten worden. Deze problematiek kan dus niet volledig beperken tot landbouw. Het kabinet gaat met provincies in gesprek hoe (door middel van gebiedsprocessen) voorkomen wordt dat ongecontroleerd veehouderijbedrijven worden opgekocht en regio's worden leeggekocht. Het Landbouw Collectief wordt hierbij betrokken.

Nertsen: Er is 36 mln euro beschikbaar gesteld voor flankerend beleid voor deze sector voor de periode tot 2024. De regeling voor flankerend beleid, sloop en ombouw is verbeterd zodat beschikbare financiële middelen volledig kunnen worden besteed. Aanvullend komt er begeleiding

van de nertsenhouders in de aanloop naar stoppen. Het kabinet dringt er bij provincies op aan om te kijken of de nertsenhouders prioritair gebruik kunnen maken van de mogelijkheid van opkoop via extern saldering. Uiterlijk einde eerste helft van 2020 komen kabinet, provincies, nertsenhouders en Landbouw Collectief bij elkaar met als doel de problematiek van de nertsenhouders zover mogelijk op te lossen. Ook eind januari 2020 zal een gesprek plaatsvinden.

Beweiden en bemesten: Kabinet geeft aan beweiden en bemesten niet vergunningsplichtig te maken.

Latente ruimte verleasen: Het kabinet wil verleasen mogelijk maken ten behoeve van tijdelijke activiteiten die tot stikstofreductie leiden, zoals bijvoorbeeld windmolens. Er vindt gedurende de leaseperiode afroaming van 30% plaats. Na afloop van deze periode vervalt deze afroaming.

Investeringspakket voor de landbouwsector: Kabinet wil boeren gaan ondersteunen die willen investeren, verplaatsen of willen stoppen. Over dit pakket zal in januari overleg plaatsvinden met het Landbouw Collectief.

Dierrechten en fosfaatrechten : Kabinet komt met een regeling ten aanzien van dier- en fosfaatrechten waarbij aangesloten wordt bij de bestaande praktijk. Het kabinet verwacht hierover voor 1 februari 2020 meer duidelijkheid te geven.

De **drie maatregelen** die het Landbouw Collectief voorstelt voor de melkveehouderij, zijn ook maatregelen waar kabinet naar kijkt als onderdeel van de aanpak van de stikstofproblematiek. Het gaat om:

- a. Minder eiwit in het voer.
- b. Meer beweiden
- c. Bemesting met water toevoeging

Met deze drie maatregelen gaan we aan de slag. Kabinet ziet dit niet als een keuzemodel. Het is uiteindelijk dus niet óf óf, maar én én, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat het voor een individuele boer haalbare maatregelen moeten zijn. Maatregelen moeten naast elkaar op gang gebracht worden.

De borging van het voerspoor zit in de **Spoodwet** die nu in de Eerste Kamer ligt. De minister van LNV zal in de Eerste Kamerbehandeling aangeven dat met het Landbouw Collectief is gesproken dat de genoemde 3 maatregelen in combinatie gezamenlijk verder uitgewerkt. Hierbij zal handhaving een belangrijk onderwerp van gesprek zijn.

Procesafspraken:

- Partijen spannen zich in om tot een goede uitwerking van dit verslag te komen en realiseren zich dat er nog veel ingewikkelde stappen gezet moeten worden en gaan daarmee nu aan de slag.
- De lijnen tussen de 5 deelnemers aan het gesprek worden kort gehouden. Zij nemen onderling contact op als iets onduidelijk is (conference call). Afsproken is dat hierover zeer goed gecommuniceerd zal worden zodat eventuele misverstanden uit de wereld geholpen kunnen worden.
- Er vindt voor eind januari gesprek plaats tussen kabinet, provincies en het Landbouw Collectief over uitwerking van het investerings- en maatregelenpakket en over prioritering externe saldering nertsenhouders, de gebiedsgerichte aanpak en de implementatie intern salderen.
- Uiterlijk einde eerste helft van 2020 komen kabinet, provincies, Landbouw Collectief en nertsenhouders bij elkaar met als doel de problematiek van de nertsenhouders zover mogelijk op te lossen.
- Jaarlijks komen partijen bijeen om de afspraken te evalueren. Hoe verloopt het en kloppen de aannames nog?
- Vandaag komt het kabinet met een brief over stikstofstofbeleid. In deze brief zal niet specifiek worden ingegaan op maatregelen alleen gericht op de landbouw.
- Kabinet heeft opgeroepen om eventuele acties publieksvriendelijk te houden.